

TREBALL FINAL DE MÀSTER

Títol: Itineraris formatius de joves en situació de risc social que participen en programes de suport acadèmic

Autora: Laia Bellostes Jaime

Tutor: Joaquim Casal

Data presentació: 4 de setembre de 2014

Universitats organitzadores:

En conveni amb:

RESUM

Els programes de suport acadèmic són dispositius que pretenen esdevenir un factor compensatori en els itineraris formatius dels joves, principalment en contextos de vulnerabilitat social. Amb aquest treball es vol exemplificar un cas concret, comparant les dades estadístiques del Departament d'Educació amb les dades d'un centre obert. També s'exposen els factors que incideixen en la concreció dels itineraris d'aquests joves per tal de determinar si els programes de suport acadèmic han esdevingut una pràctica d'èxit.

ÍNDEX

1 JUSTIFICACIÓ	5
1.1 Vinculació personal amb la temàtica i motivació	5
1.2 El treball dins el Màster	5
2 ELS ITINERARIS FORMATIUS DE JOVES EN PROGRAMES DE SUPORT ACADÈMIC	7
2.1 Les preguntes que es plantegen, a nivell d'investigació, i que motiven realitzar aquest treball.	7
2.2 Metodologia	8
2.3 Marc teòric de referència.....	8
2.3.1 Conceptes bàsics	8
<i>i. Joventut</i>	8
<i>ii. Risc i vulnerabilitat social</i>	9
<i>iii. Via i itinerari</i>	10
<i>iv. La Teoria dels Terços</i>	13
2.3.2 Factors que condicionen els itineraris formatius	15
<i>i. La família i l'entorn</i>	15
<i>ii. Els amics</i>	16
<i>iii. L'actitud en vers els estudis</i>	17
<i>iv. Les expectatives de futur</i>	17
2.3.3 Model Ecològic d'Escudero	17
2.4 Model d'anàlisi	19
3 ELS PROGRAMES DE SUPORT ACADÈMIC AL RAVAL DE BARCELONA	21
3.1 El Barri del Raval de Barcelona	21
3.1.1 Contextualització	21
<i>i. Situació</i>	21
<i>ii. Història i transformació del barri</i>	21
3.1.2 Població del Raval a l'actualitat	23
<i>i. Demografia</i>	23
<i>ii. Situació econòmica</i>	26
<i>iii. Nivell educatiu</i>	26
3.2 Tipologia de programes de suport acadèmic/institucions que hi ha al Raval centrats en joves en risc social.....	27
3.3 La Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina i els programes de suport acadèmic	30
3.3.1 La Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina	30
<i>i. Història</i>	30
<i>ii. Ideari i línia pedagògica</i>	30
<i>iii. Metodologia</i>	31
<i>iv. Població diana</i>	32
<i>v. Projectes de la Fundació</i>	33
3.3.2 Centre Obert Joan Salvador Gavina i l'Espai Jove Gavina	33
<i>i. El Centre Obert</i>	33
<i>ii. L'Espai Jove Gavina</i>	34

3.3.3 El suport formatiu als Joves del Centre Obert Adolescent i l'Espai Jove.....	35
3.4 Els itineraris formatius dels joves en el Centre Obert i l'Espai Jove	36
3.4.1 Taxes de graduació a Barcelona i Ciutat Vella.....	36
3.4.2 Les taxes de graduació al CO Adolescent i l'Espai Jove	39
3.4.3 La Teoria dels Terços al Centre	42
3.4.4 Els itineraris formatius dels joves al centre.....	42
<i>i. Itineraris realitzats pels joves del centre</i>	<i>42</i>
<i>ii. La visió dels joves del centre sobre els factors que configuren els seus itineraris</i>	<i>44</i>
4 CONCLUSIONS	47
5 CAP A UNA RECERCA SOBRE ITINERARIS DE RUPTURA I DE RISC.....	49
6 REFERÈNCIES	51
6.1 Bibliografia citada.....	51
6.2 Bibliografia consultada.....	52
6.3 Webgrafia.....	52
6.4 Legislació	53
7 ANNEX	54
7.1 Sistema educatiu a Catalunya	54
7.2 Guió entrevistes	55
7.3 Transcripció entrevistes	55
7.3.1 Jove entrevistat 1	55
7.3.2 Jove entrevistat 2	58
7.4 Dades	62

1 JUSTIFICACIÓ

Aquest treball vol exposar la situació actual dels programes de suport acadèmic al Raval de Barcelona, per fer això s'agafa com a exemple un dels programes, exposant les dades recollides dels últims 5 anys així com 2 casos de joves. L'objectiu principal és comprovar com aquests dispositius permeten una rectificació dels itineraris en comparació amb joves del mateix context i quins factors hi incideixen de manera més directe.

1.1 Vinculació personal amb la temàtica i motivació

La decisió d'estudiar aquest tema sorgeix de la meva experiència directa com a educadora social. Fa 8 anys que treballo com a educadora al barri del Raval de Barcelona amb adolescents i joves, i un dels projectes principals és el suport acadèmic així que trobava interessant aprofundir i combinar el coneixement que l'experiència m'ha proporcionat amb l'estudi acadèmic.

L'interès generat per l'experiència ha esdevingut més ampli a mida que s'ha anat buscant informació.

Ha sorgit alguna limitació durant el treball, principalment, les dades estadístiques sobre educació dels ens públics no representen itineraris de joves, ens exposen imatges de moments concrets. *“A Catalunya no tenim un dispositiu regular de recollida d'informació longitudinal que ens permeti reconstruir els itineraris que van fent els joves al llarg dels anys. L'estadística oficial només recull les dades de matriculació i d'avaluació, i no és possible connectar les dades individuals de curs a curs”* (Merino, R. Garcia, M. 2007: 21).

També cal tenir en compte que algunes de les dades estadístiques utilitzades són prèvies a 2008, per tant, prèvies a l'inici de la crisi, aquestes poden haver condicionat dades com, per exemple, les relacionades amb matriculació o l'abandonament escolar.

Un altre aspecte a anomenar és la limitació del propi treball per les característiques que té, el temps disponible per a realitzar-lo, ja que s'ha compaginat amb estudis i la feina, així com els recursos, han limitat la capacitat d'investigació. Per altra banda, cal destacar que tot el procés ha estat satisfactori, tant pel que fa al resultat final com als aprenentatges que m'ha permès adquirir.

Per tant, aquest treball pretén crear una línia inicial d'investigació en relació al itineraris formatius de joves en situació de risc social, i més concretament als programes de suport acadèmic en contextos de vulnerabilitat.

1.2 El treball dins el Màster

Durant l'assignatura d'Estudis i Recerca en Joventut hem pogut conèixer els itineraris i les transicions que realitzen els joves a la vida adulta. I a través de les diverses assignatures del Màster podem observar com els joves estan condicionats per tota una sèrie de factors que els envolten.

La joventut és una etapa molt complexa, en la que es va definint la vida del futur adult. S'han de prendre les decisions que marcaran els itineraris per a realitzar la transició a la vida adulta. En aquest escrit em centro en l'àmbit educatiu i, més concretament, en els itineraris formatius dels joves en situació de risc social.

La formulació teòrica està basada en diversos estudis i anàlisis, en certs moments trobarem dades i cites concretes, i en d'altres es pot palpar la construcció de coneixement entre les visions de diversos investigadors i la pròpia experiència com a agent educatiu en un context on els joves es troben en situació de risc social. Es vol donar una visió de com es realitzen els itineraris dels joves i més concretament dels joves en situació de risc social, i en quines en són les causes. Es planteja una visió general d'aquest itineraris i els factors que els van conformant i s'aprofundeix més concretament en els que incideixen en contextos de risc.

2 ELS ITINERARIS FORMATIUS DE JOVES EN PROGRAMES DE SUPORT ACADÈMIC

En aquest apartat del treball es presenten, en primer lloc, les preguntes a partir de les que es desenvolupa tot el contingut i que han estat el punt de partida del plantejament d'anàlisi d'una situació concreta. També es presenta la metodologia que permetrà realitzar tota la part explorativa.

En segon lloc, es fa una explicació del marc teòric a partir del qual intentarem donar resposta a les preguntes plantejades, així com acotar els conceptes per tal de limitar l'estudi a un context concret.

I, finalment, es planteja un model d'anàlisi que ha de permetre assolir l'objectiu d'anàlisi d'un cas que exemplifiqui l'estudi.

7

2.1 Les preguntes que es plantegen, a nivell d'investigació, i que motiven realitzar aquest treball.

Aquest treball pretén donar resposta a la següent pregunta principal:

- I. “Els programes de suport acadèmic en entorns de vulnerabilitat social, són un factor de correcció en els resultats del itineraris acadèmics dels joves participants?¹”

Aquesta pregunta es porta a plantejar-nos diverses qüestions:

- II. “Quins itineraris formatius realitzen els joves que participen dels programes?”
- III. “La distribució de la Teoria de Terços² es compleix al Raval?”
- IV. “Quins factors incideixen en la concreció dels itineraris formatius, i quins podem treballar per tal de redreçar-los?”

Per tant, i a partir del que plantegen les preguntes, els objectius d'aquest treball són els següents:

- a) Un primer objectiu del treball és donar resposta a l'adequació del programes de suport i el seu fet diferencial en els itineraris dels joves.
- b) En segon lloc, un altre objectiu és visualitzar els itineraris que realitzen els joves que participen d'aquests programes.
- c) També es vol analitzar en quins factors s'incideix des dels programes i que es pot fer per millorar-los.
- d) En últim lloc, es vol comprovar si la distribució de la teoria de terços s'acompleix en aquesta població estudiada.

¹ És una pregunta a fer més enllà del particularisme dels territoris i els seus sistemes educatius ja que les recerques han explicitat que hi ha programes similars en països avançats.

² Des del Grup de Recerca Educació i Treball de la UAB (GRET), al seu article titulat *Itinerarios de abandono escolar y transiciones tras la enseñanza secundaria obligatoria* (García, M. et al. 2013) plantegen la configuració per terços dels itineraris. S'exposa que existeix “una distribució paritària entre els nivells educatius baixos, mitjos i alts o superiors”.

2.2 Metodologia

La pregunta principal del treball requereix una combinació de diferents mètodes per respondre-la, ja que és àmplia i complexa. Per tant, es realitza de la següent manera:

Per una part, la metodologia que s'utilitza en l'estudi parteix de l'anàlisi de dades per tal de determinar els itineraris formatius dels joves participants. Amb aquesta eina es vol respondre a les preguntes II i III per tal de descriure a nivell estadístic el nostre context d'anàlisi.

Per una altra banda, entrevistes dirigides a joves participants per tal d'analitzar els factors que incideixen en la configuració dels itineraris. Amb aquesta eina es vol donar resposta a la pregunta IV.

També s'inclou en el treball l'observació del treball diari des del programa de suport acadèmic i l'experiència professional. Aquests dos factors han de permetre matisar i complementar les dades extretes tant de l'anàlisi com de les entrevistes a nivell qualitatiu.

Les conclusions que s'observin de la combinació d'ambdues eines ha de permetre donar resposta a la pregunta principal.

2.3 Marc teòric de referència

En aquest apartat s'exposen els conceptes bàsics que s'utilitzen en el treball, des del terme joventut, fins a l'exposició dels itineraris formatius dels joves i la seva classificació a partir de diversos autors. També s'exposen els factors que incideixen en la configuració dels itineraris formatius dels joves.

2.3.1 Conceptes bàsics

Primer de tot, començo per aclarir els conceptes principals que ens ocuparan al llarg de treball i que permetran desenvolupar i plantejar de manera més concreta el tema que ens ocupa.

Cal tenir present que els joves que participen de programes de suport acadèmic, en gran mesura, són joves que es troben en situació de risc o vulnerabilitat social, aquest terme és molt ampli i també el definirem per tal de no tenir confusions i acotar la imatge de l'anàlisi concret.

i. Joventut

“A Catalunya s'opta per fixar el concepte administratiu de joves en el tram d'edat entre els setze i els vint-i-nou anys”.

Llei 33/2010, de l'1 d'octubre, de polítiques de joventut

Però, a la mateixa llei també diu:

“que la trajectòria de vida d'una persona no s'inicia en un moment determinat o en una edat determinada. Certs patrons de comportament o certes implicacions vinculades a la cohesió social

determinen, des de l'adolescència, les trajectòries futures en la joventut. La joventut no és un període que comenci de zero quan s'arriba a una determinada edat de partida i, sovint, intervenir d'una manera integral en matèria de joventut voldrà dir treballar amb franges d'edat més pròpies de l'adolescència.”

Llei 33/2010, de l'1 d'octubre, de polítiques de joventut

Del llibre *Jóvenes y riesgos* (Romaní, O. et al. 2011) en trec que hi ha 3 perspectives diferenciades de la **joventut**:

- *“valors i judicis ciutadans”*: fa referència a la autopercepció de la joventut i el contrast d'aquesta amb d'altres experiències, així com la percepció que és té des d'altres franges d'edat cap a la joventut i el contrast amb l'experiència pròpia viscuda.
- *“agent educatiu i polític”*: hi ha una certa tendència a barrejar la franja d'edats i els límits d'entrada i sortida de la joventut, a marcar les edats però trobem que es prolonga més enllà dels 30 anys en les societats actuals. Tot i així cal distingir entre joves adolescents, franja en la que es situa aquest treball, i joves adults.
- *“ciència social”*: des de les ciències socials es pretén clarificar el concepte. L'arrel de la confusió conceptual prové de barrejar el concepte de joventut amb la situació dels joves en l'actualitat. Així trobem que joventut fa referència al tram d'un procés biogràfic i vital, i jove als individus que estan en aquest tram del procés biogràfic i vital. És en aquesta perspectiva on situem allò que fan els joves i que entenem com a transició (emancipació, inserció laboral, etc.).

Podríem afegir una quarta perspectiva: els joves com a col·lectiu, els moviments socials que esdevenen en lligam a la joventut.

“Aquesta diferència distingeix entre l'específic dels joves, bàsicament itinerari escolar-professional i el itinerari familiar, i les condicions en que aquests desenvolupen la joventut: amb més o menys èxit, en situació favorable o desfavorable, amb inhibició o implicació dels agents socials, amb posicionaments institucionals clarament diversificats, etc.” (Romaní, O. et al. 2011).

Així que en aquest treball ens centrem en els joves adolescents que estan realitzant un procés de maduresa i transició cap a la vida adulta, i més concretament en els seus itineraris formatius i tots aquells factors que se'n relacionen.

ii. Risc i vulnerabilitat social

Seguint amb la referència anterior (Romaní, O. et al. 2011) es defineix el **risc** com *“aquella acció o situació a partir de la qual existeix la probabilitat de que, de una forma no intencionada, es puguin derivar determinats danys no desitjats. Aquesta no és més que una de les possibles maneres d'entendre el risc”*.

Per una banda, es relaciona el risc amb un determinat estil de vida i als hàbits adquirits pels subjectes d'un grup social, així que dóna importància a l'entorn relacional.

Per altra banda, també ens fa referència a dos vessants diferents del risc lligades a la condició juvenil, el que forma part del procés propi de maduració com a aprenentatge social, on es considera que el risc i el seu progressiu control forma part del procés de creixement i maduració de tot jove i on el grup d'iguals no es pot considerar per si sol un factor de risc. L'altre vessant fa referència a la diferència real entre els joves que realitzen conductes de risc i els que no o de forma puntual, són molts més els joves d'aquest segon grup. Si només ens fixem en els joves que manifesten accions de risc obtindrem una visió estereotipada de la joventut en general.

Per a aquest treball interessa el concepte de risc vinculat a l'entorn, així que es defineix el concepte de **risc social** des de la vessant de la intervenció educativa partint de les aportacions d'un dels autors de referència. Segons Panchón (2006) quan parlem de risc social, parlem de la confluència de factors que generen situacions que impedeixen un desenvolupament integral de la persona. La situació de risc no és un estat estable, per tant la intervenció socioeducativa ha de ser en «el present» per a produir canvis. La intervenció socioeducativa ha de possibilitar el desenvolupament dels potencials que cada persona té, el seu creixement, la seva participació i la presa de decisions, i s'ha d'orientar també cap a les estructures socials existents, la cultura i el sistema de creences de la societat.

iii. Via i itinerari

Uns altres conceptes que cal diferenciar són: **via i itinerari**. Tal i com s'exposa al estudi sobre *Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya de 2007* de Rafael Merino i Maribel García,

“la confusió principal en l'ús del terme itinerari és que s'utilitza per descriure dos fenòmens diferents: els diversos camins que ofereix el sistema educatiu i de formació no reglada als joves, i allò que van construint els joves amb les seves decisions, els itineraris oficials i els que fan (Raffe, 2003). Per a la primera accepció preferim utilitzar el terme via i deixar el terme itinerari per a explicar la construcció biogràfica dels joves” (Merino, R. García, M. 2007:17).

Per tant, via es refereix al sistema educatiu, a tot allò que s'ofereix a l'àmbit acadèmic des de la infància i que té una estructura de nivells, un camí marcat, tot i tenir les seves dreceres i trencalls; i itinerari és allò que els joves decideixen realitzar de la via ofertada, a partir de la seves decisions, que trien realitzar de manera activa en funció de les oportunitats que tenen, i el nucli del nostre interès.

Els sistemes educatius (que poden ser molt diferents en funció dels països i regions) presenten vies amb possibilitats molt diverses en tant que cada jove

configuri el seu itinerari, i en el cas català és tal i com es pot veure en la imatge que es mostra a continuació.

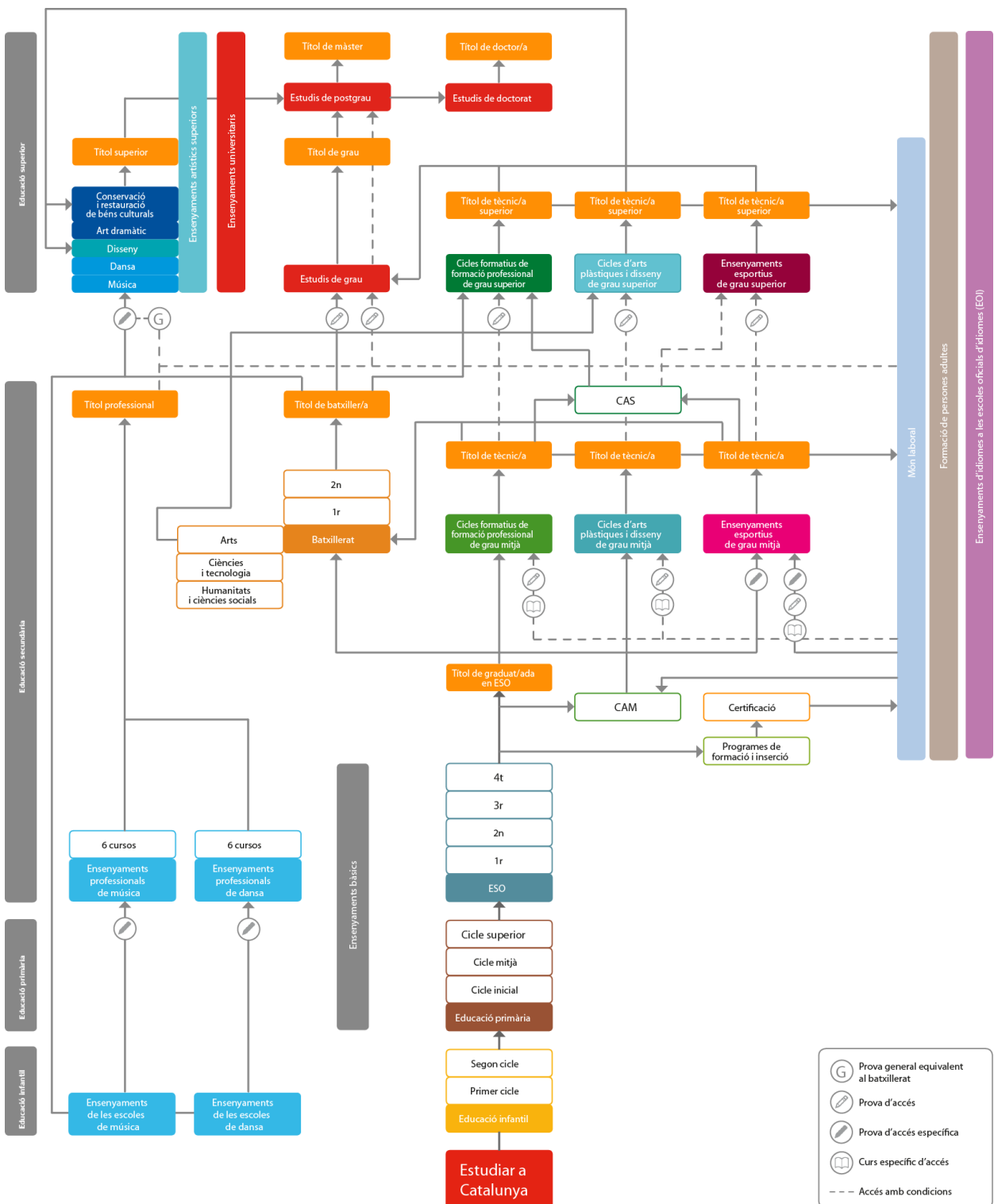

fig. 1. Sistema educatiu a Catalunya.

Font: web de la Generalitat de Catalunya.

És important remarcar que,

“de vies, n’hi ha tantes com el disseny curricular i organitzatiu dels sistema educatiu estableixi, en funció de l’oferta concreta de cada centre. Però d’itineraris n’hi ha molts més, de fet, tants com individus” (Merino, R. García, M. 2007:20).

Per a poder estudiar aquests itineraris cal classificar-los per tipologies o modalitats.

12

Hi ha diversos **tipus d’itineraris**: laborals, formatius, etc. En aquest cas ens centrem ens els **itineraris formatius**, referint-nos als diferents camins que segueixen els joves en el sistema educatiu català.

D’itineraris escolars n’hi ha 6 modalitats, les definirem a continuació a partir dels plantejats a *Enquesta als joves de Catalunya 2002* (Casal, J. et al. 2004):

- L’itinerari de “l’absència de titulació bàsica”, es tracta, majoritàriament, de joves que han tingut una trajectòria de fracàs escolar en els ensenyaments obligatoris i que abandonen el sistema educatiu sense titulació, o joves que han iniciat una formació professional i l’han abandonat sense obtenir cap acreditació.
- L’itinerari de “pobresa formativa” està format per joves que acaben els estudis després d’obtenir el graduat escolar, joves amb títol de graduat que fan algun curset de formació no reglada, joves graduats que inicien i abandonen una FP de primer nivell i joves que acaben una FP de primer nivell i aturen la seva trajectòria escolar.
- El tercer itinerari “d’abandó d’ensenyaments mitjans sense titulació” descriu els joves que han iniciat i abandonat el batxillerat, una FP2 o un cicle formatiu de grau superior després d’haver obtingut el graduat escolar o un títol de FP de primer nivell.
- El quart itinerari, “d’obtenció d’una titulació d’ensenyament mitjà” és el descrit pels joves que es presenten al mercat de treball amb aquesta titulació. La major part d’ells tenen un títol d’especialització professional, sigui de FP2 o un cicle formatiu de grau superior. Una quarta part dels joves d’aquesta trajectòria tenen un itinerari formatiu de batxillerat. Alguns d’aquests joves han passat al batxillerat des de la FP i altres han seguit un itinerari lineal.
- El cinquè itinerari “d’abandó d’estudis universitaris” descriu els joves que accedeixen a la universitat però abandonen aquests estudis sense obtenir l’acreditació corresponent. Aquests joves descriuen una trajectòria acadèmica d’obtenció del batxillerat i accés a la universitat per després abandonar.
- Un sisè itinerari “d’estudis universitaris”, és el descrit pels joves que acaben obtenint una titulació de diplomatura, llicenciatura, postgraus o màsters, amb independència dels itineraris seguits per accedir a la universitat.

Els itineraris descrits fan referència al resultat final, però es poden realitzar de diferents maneres, agrupats per temps i resultat, tal i com mostra a la figura 1.

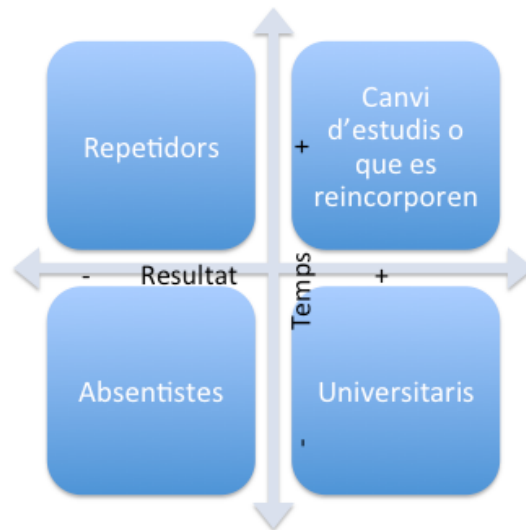

fig. 2. Itineraris segons temps i resultat.

Les quatre modalitats representades són:

- Absentistes: joves que inverteixen pocs temps en els estudis i obtenen un molt baix resultat.
- Repetidors: joves que inverteixen molt de temps i assoleixen baixos resultats.
- Canvi d'estudis o que es reincorporen: joves que inverteixen molt de temps però acaben obtenint titulacions.
- Universitaris: joves que inverteixen poc temps i obtenen un resultat acadèmic alt.

iv. La Teoria dels Terços

Des del Grup de Recerca Escola Treball de la UAB (GRET), al seu article titulat *Itinerarios de abandono escolar y transiciones tras la enseñanza secundaria obligatoria* plantegen la configuració per terços dels itineraris.

L'article és la publicació d'una investigació basada en l'enquesta ETEFIL 2005, (*Encuesta Transición, Educación, Formación y Inserción laboral, de jóvenes de menos de 25 años*) realitzada per l'Institut Nacional d'Estadística (INE) i el Ministeri d'Educació (MEC) sobre una mostra representativa per al territori espanyol.

S'exposa, tal i com es veu a la taula següent, que existeix “una distribució paritària entre els nivells educatius baixos, mitjos i alts o superiors”.

Abandono ESO sin graduado y no hacen nada más	17,6	Abandono ESO sin graduación	20,1	34,0
Abandono ESO con intentos fallidos de reincorporación	2,1			
Abandono y graduación ESO en curso	0,4			
Graduado ESO con intentos fallidos	8,7	Acaban obteniendo Graduado ESO	13,9	
Graduado ESO terminal	5,2			
Bachillerato en curso	5,4	Itinerario de Bachillerato	9,8	
Bachillerato terminal	4,4			
Acaban un CFGM vía graduado	7,4	Itinerario de CFGM	12,8	32,5
CFGM en curso	2,0			
CFGM en curso o terminado vía Bachillerato	1,8			
CFGM vía prueba acceso o PGS	1,4			
CFGM y estudios postobligatorios en curso	0,2			
CFGS en curso	8,0	Itinerario de CFGS	9,9	
CFGS	1,9			
Universidad en curso	33,1	Itinerario universitario	33,5	33,5
Abandono universidad	0,4			

taula 1. Itineraris escolars estudiats a ETEFIL 2005.

Font: Garcia, M. et al. (2013: 72).

- “Un primer terç que descriu aquells joves que finalitzen l’ensenyament secundari obligatori i abandonen el sistema escolar. La major part d’ells son joves que han abandonat després d’una trajectòria d’escolarització difícil, amb o sense repeticions, i sense acreditació. Alguns, abandonen també, tot i haver obtingut el graduat en ESO. Aquest primer terç, objecte d’aquest article, son analitzats amb més deteniment més endavant: 34%.*
- El segon terç són joves que han seguit un ensenyament secundari post-obligatori, la majoria d’ells l’han finalitzat amb èxit, per tant, amb obtenció de títol de batxillerat o FP (grau mig o superior d’FP) sense seguir estudis universitaris, si bé alguns d’ells encara cursen estudis en aquest nivell: 32.5%.*
- El tercer terç dels alumnes de 4t d’ESO en 2001 accedeix a la universitat i realitza itinerari escolar prolongat (33’5%) que en el moment de l’enquesta encara està en curs.”*

Garcia, M. et al. (2013: 72-73)

Per tant, un terç són joves que no han assolit el graduat com a titulació mínima. En el segon terç trobem els joves que han assolit el graduat, tot i que sigui per diferents vies, així com els joves que s’estiguin formant principalment en cicles formatius, el que s’entén també per titulacions professionalitzadores. I en l’últim terç trobem els joves que realitzen itineraris universitaris, itineraris d’èxit.

Les dades pormenoritzades mostren la variabilitat de itineraris dintre dels tres terços. Es podria arribar a plantejar si aquestes dades ara són diferents donat el context econòmic i les dificultats de fer front a la despesa d’estudis superiors.

Veiem que podem encabir en un terç concret els 6 itineraris plantejats a l'Enquesta de Catalunya 2002, ens basarem en aquesta teoria i definició dels itineraris per realitzar l'anàlisi de la part explorativa del treball, tal i com explicarem en l'apartat on s'exposa el model teòric.

2.3.2 Factors que condicionen els itineraris formatius

Com construeixen els joves els seus itineraris? Quins factors influeixen el la seva construcció? Perquè fan una tria i no una altra? Hi ha diversos factors a tenir en compte per poder-nos-en fer una idea.³

Els factors que tenen a veure amb la confecció dels itineraris podrien estar classificats entre endògens i exògens al individu. Com a factors exògens s'entén els del entorn més propers i els marcats per l'entorn més ampli, és a dir, els amics, la família, etc. o la tele, internet, etc. Com a factors endògens s'entén els factors genètics o d'herència, aquells en relació a l'actitud i aptitud del propi individu. Tot i així, en els propers punts s'en fa referència de manera més detallada dels que s'ha considerat que tenen més rellevància per aquest treball.

Primer de tot, la **socialització diferencial**, “*marcada per l'origen familiar i per les expectatives associades als grups socials, el gènere o el grup etnicocultural*”. L'origen del jove ja sigui a nivell familiar com de grup social s'ha observat que marca diferències per l'**orientació** rebuda dels pares i l'entorn proper, també trobem les expectatives de l'entorn social en el que es desenvolupen que marquen un context molt concret. Un altre factor a tenir en compte és “**l'anàlisi que el propi jove fa del cost, benefici i risc**” de cada decisió que ha de prendre durant el seu itinerari pel que respecta a la via que se li ofereix. (Merino, R., Garcia, M. 2007: 19-20).

Cal tenir en compte que l'edat de finalització de l'escolarització obligatòria al nostre país són els 16 anys, en aquesta edat els joves estan en l'etapa de l'educació secundària i es relaciona directament amb l'etapa de l'adolescència. Hi ha diversos factors que cal observar que estan relacionats directament amb els itineraris que duren a terme els joves i que tenen a veure amb el pas per l'educació secundària i com afectaran a les seves decisions i a la trajectòria educativa que cadascun d'ells durà a terme.

i. La família i l'entorn

Una de les relacions més importants dels joves és la que estableixen amb **la pròpia família**. Les persones amb pocs estudis accedeixen, generalment, a llocs de treball inestables i poc remunerats cosa que comporta de “per si” una possibilitat alta de trobar-se en situació de risc social i, per tant, si s'està en aquesta situació és dificultarà als fills l'accés a oportunitats.

³ Aquest és un tema clau estudiat per la sociologia.

La **situació socioeconòmica** i el **context de residència i desenvolupament** són factors a tenir en compte per a analitzar la relació entre els itineraris acadèmics i els resultats en les situacions de risc social. Una família on la situació econòmica és inestable, on els pares perceben ajudes per a poder-se fer càrrec de les despeses familiars comporta conseqüències que es transmeten als fills (Marí-Klose, P. et al. 2010): una insuficient alimentació, tensions en les relacions familiars, trastorns mentals en més freqüència, etc. El jove per a prendre decisions en el seu itinerari necessita d'uns referents positius, i s'emmirallen en el seu voltant, tal i com em comentat abans. També cal tenir en compte que la inestabilitat familiar comporta una inestabilitat emocional en el propi jove, es desequilibren els interessos i expectatives amb les possibilitats, el seu rendiment baixa i la autoestima amb ell, així que va minvant el seu objectiu o les possibilitats d'assolir-lo.

El rendiment acadèmic dels joves dependrà de diversos factors, es pot analitzar la relació que estableixen tant amb els pares com amb l'entorn. Pau Marí-Klose i altres autors, a l'estudi "Adolescents a Barcelona: estils de vida, àmbit educatiu i conductes relacionades amb la salut", exposen que els joves amb una posició econòmica benestant treuen millors notes que els joves que es desenvolupen en contextos de dificultats econòmiques. També hi ha que les famílies amb rendes més altes estan més familiaritzades amb els hàbits i valors propiciats per l'assoliment educatiu i que al disposar de més recursos poden afavorir les capacitats i habilitats dels seus fills en major mesura.

Un indicador de rendiment va en relació a les famílies immigrades, la dificultat en l'aprenentatge del català comporta un rendiment acadèmic menor per a joves amb capacitats intel·lectuals, el desconeixement de la llengua (català) o llengües (català i castellà) alenteix el ritme d'aprenentatge que el jove podria dur ja que afecta directament a la comprensió de les diverses matèries.

ii. Els amics

Un altre factor a tenir en compte són les relacions que establim i estableixen els joves, en l'edat juvenil les relacions amb **els amics** són el més important per a ells. Si el seu entorn els és favorable i motivador de cara als estudis ells es motivaran més de cara a les decisions a prendre en les seves trajectòries i les seves expectatives de futur. Per altra banda, si els amics presenten conductes de risc això tindrà un impacte negatiu en el itinerari acadèmic i les decisions que prendrà el jove.

És en relació a aquest últim factor on s'ha d'incidir en gran mesura ja que, principalment, els llaços amb els amics i el context on els joves passen moltes hores és l'escola. La relació que estableixen amb ella esdevindrà, doncs, un factor de gran importància. Segons els estudis que s'han realitzat recentment la major part de joves senten l'escola com un lloc segur i s'hi troben a gust, tot i així, hi ha un 18% que considera l'escola com un entorn hostil, aquest percentatge augmenta de forma inversament proporcional al rendiment acadèmic. És en aquest aspecte on es pot tornar a observar la importància de

les relacions ja que a millors relacions amb els companys més disminueix la hostilitat en vers l'escola.

iii. L'actitud en vers els estudis

També cal tenir en compte l'**actitud** que presenten i senten els joves **en vers els estudis**, i analitzar-ho en profunditat. Com tots els factors anteriors la seva actitud està condicionada per les relacions que estableixen amb el seu grup d'iguals, i l'actitud que els seu grup d'iguals presenta en vers els estudis. És un peix que es mossega la cua. “*Només un de cada tres estudiants de Barcelona reconeix que li agrada estudiar*” (Marí-Klose, P. et al., 2010: 58). Aquesta afirmació és molt significativa, tot i així, es contraposa amb la realitat i la consciència que prenen, ja que la gran majoria també reconeix que els estudis els seran de gran utilitat en el futur.

iv. Les expectatives de futur

Per acabar aquesta relació de factors, també cal comentar **les expectatives** que tenen els joves (i les seves famílies) de cara als seu itinerari acadèmic. La major part dels joves tenen com a objectiu l'accés a la universitat, molt pocs joves els plantegen d'inici l'objectiu de cursar un cicle formatiu. Malgrat no els agradi estudiar o alguns vegin l'escola com un lloc hostil, el seu itinerari ve marcat per aquesta idea. Aquí trobem diferències entre els nois i les noies, elles tenen més clar aquest objectiu, més noies que nois volen estudiar a la universitat. Aquestes dades són generals a nivell de tota la població de Barcelona, però si tenim en compte el nivell socioeconòmic de la família, això es pot observar si busquem les dades segons la tipologia de centre (públic o privat), els joves de nivell socioeconòmic baix, principalment cursen estudis en centres públics i la seva expectativa en vers el seu itinerari acadèmic és menys autoexigent donada la relació que s'estableix entre el rendiment acadèmic i l'expectativa de futur.

2.3.3 Model Ecològic d'Escudero

Donat que ens trobem en un context de vulnerabilitat, es presenta el Model Ecològic d'Escudero, on es categoritzen en diferents dimensions els factors abans esmentats i s'afegeix algun més, que servirà de guia per l'anàlisi posterior, tal i com s'exposarà en el model teòric d'anàlisi utilitzat en el treball.

- a. *“Aspectes personals i socials dels estudiants: salut i possibles discapacitats físiques i mentals, mal nutrició, residència en el medi rural i suburbial, població immigrant i minoritària, famílies de baixos ingressos econòmics i en situació de pobresa, raça, sexe, discapacitat, mal comportament, falta de mitjans i condicions per a l'estudi a casa.*
- b. *Característiques familiars: estructura i composició familiar (monoparentals, matrimonis joves, absència prolongada del pare de família), clima familiar (severitat o negligència), baixa cohesió, alcoholisme i pobresa, família extensa i amics; expectatives i cultura*

familiar, en particular respecte a la valoració de l'escola, l'estudi i el desenvolupament d'hàbits de comportament i actituds en relació amb el treball escolar.

- c. Influència del grup d'iguals: en els aspectes negatius, poden representar fins a una certa pressió en contra del rendiment i l'excel·lència escolar, podent arribar a suposar el brou de cultiu d'una cultura anti-escola i delinqüència en situacions extremes.*
- d. Característiques de la comunitat de residència: pobresa de l'entorn social, perillositat, vandalisme, ruralitat, alcoholisme i atur, baix nivell cultural, dependència de sistemes de protecció social i declivi econòmic.*
- e. Entorn escolar: clima escolar interessant o avorrit, el grau de sensibilitat i de resposta en relació amb factors corresponents al medi social i al context familiar dels alumnes, l'existència o no de suport social, orientació i consell i les seves possibles modalitats; la ràtio de les aules i la política d'agrupament dels estudiants, estructures de segregació per nivells; la coordinació entre les escoles i instituts d'un districte o zona; la qualitat de l'ensenyament i dels materials didàctics; el grau d'implicació cognitiva i emocional dels alumnes en l'aprenentatge; l'atenció a la diversitat i la diferenciació de l'ensenyament per propiciar oportunitats d'aprenentatge que donin respostes efectives o no a les necessitats de tots els estudiants; la rellevància, el rigor i les expectatives del currículum i el professorat; els criteris i procediments d'avaluació; organització i gestió dels centres, coordinació, planificació institucional, lideratge i connexions amb el medi social; els recursos escolars amb què s'expliquen i la seva distribució segons criteris d'igualtat i equitat d'acord amb les necessitats de la població a la qual serveix el centre.*
- f. Polítiques socials i educatives: ordenació del sistema escolar, política curricular: disseny, recursos, materials i suports; professorat i formació; inspecció, avaluació, rendició de comptes i discriminació positiva; polítiques de suport i estímul de projectes de renovació i millora amb terminis curts i mitjans; articulació de les polítiques escolar amb les municipals i socials; polítiques socials, econòmiques i laborals de lluita contra l'exclusió social i mecanismes de protecció social".*

Escudero, J.M. 2005:15

A la figura 3 podem observar les relacions que s'estableixen entre els factors endògens i exògens, aquests estan estretament relacionats exposant de manera gràfica les estructures i dinàmiques corresponents a cadascun d'ells. D'aquesta forma es pot observar com tots estan relacionats d'una o altra forma entre ells i com la incidència en algun pot provocar canvis en els altres.

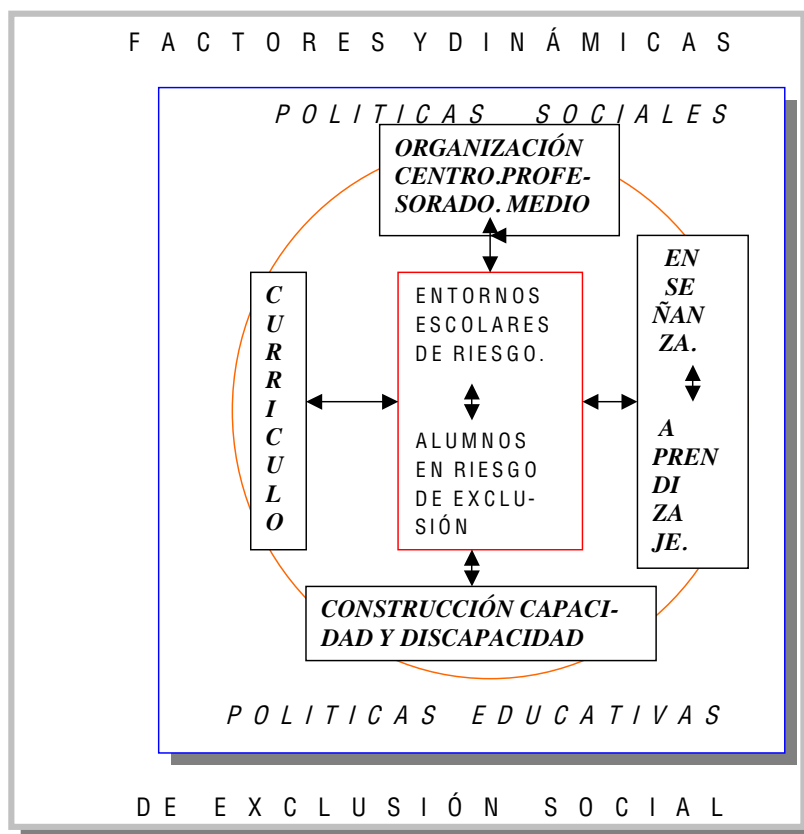

fig. 3. Contextos, factors i dinàmiques dels riscos d'exclusió social

Font: Escudero, J.M. 2005:17

2.4 Model d'anàlisi

Després de fer un repàs als conceptes i factors que tenen a veure amb els itineraris formatius, exposaré els itineraris que realitzen els joves de la Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina (FJSG) i relacionaré les dades extretes dels últims 5 anys amb la Teoria de Terços, per tal d'analitzar si hi ha diferències entre les dades generals i els resultats obtinguts per joves que participen de programes de suport acadèmic a la Fundació.

Aquest anàlisi vindrà acompanyat de la visió qualitativa de la meua experiència com a educadora social en programes d'aquesta tipologia i d'entrevistes que completaran l'anàlisi dels factors que han permès configurar els diferents tipus d'itineraris.

- I. Recull i confecció d'un arxiu de dades per al posterior anàlisi.
- II. Exposició dels itineraris que realitzen els joves participants.
- III. Comparativa amb Teoria de Terços.
- IV. Model ecològic d'Escudero: A partir d'entrevistes es podrà valorar qualitativament els factors que condicionen els itineraris d'aquests joves en concret i en quin aspecte s'incideix amb el programa de suport.

- a) Aspectes personals i socials dels estudiants.
 - b) Característiques familiars.
 - c) Influència del grup d'iguals.
 - d) Característiques de la comunitat de residència.- Context (barri).
 - e) Entorn escolar:
 - f) Polítiques socials i educatives.- Programes de suport acadèmic.
- V. Determinació dels aspectes concrets en els que es pot incidir des dels programes i que s'ha de tenir en compte per tal que esdevinguin un factor diferencial.

3 ELS PROGRAMES DE SUPORT ACADÈMIC AL RAVAL DE BARCELONA

En aquest apartat del treball, en primer lloc, es contextualitza el barri on està situat el projecte que analitzarem. És important ja que no tots els contextos són iguals. Aquest es tracta d'un context urbà d'alta pobresa. És un barri molt significatiu.

En segon lloc, s'aprofundeix en el coneixement de la Fundació i el projecte en concret que serà l'objecte d'estudi.

Per finalitzar, es realitza l'anàlisi de dades recollides en els últims anys de l'objecte d'estudi i les entrevistes realitzades als joves.

21

3.1 El Barri del Raval de Barcelona

3.1.1 Contextualització

i. Situació

El barri del Raval està situat al sud de la ciutat de Barcelona, dins del nucli històric de la ciutat. El barri està flanquejat per la Rambla (segona muralla de la ciutat), el carrer Pelai, la Plaça Universitat, les rondes de Sant Antoni i Sant Pau, el Paral·lel (tercera muralla) i el passeig Josep Carner.

El Raval pertany al districte de Ciutat Vella, que està format per tres barris més: el Gòtic, la Barceloneta i Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera.

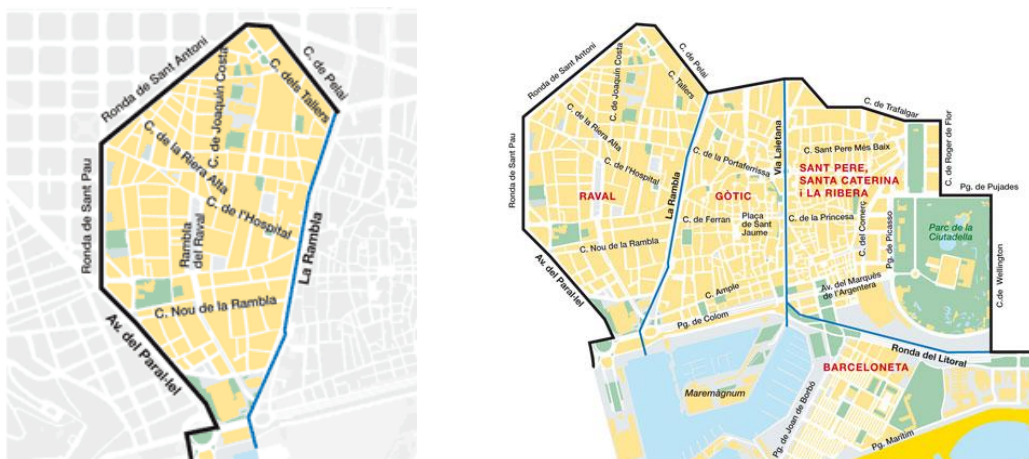

fig. 4. Estructura del barri del Raval i del Districte de Ciutat Vella

Font: Departament d'estadística de l'Ajuntament de Barcelona (2012).

ii. Història i transformació del barri

La història del barri està marcada pels canvis urbanístics i la mobilitat geogràfica dels seus habitants, esdevenint un barri d'acollida des de fa més d'un segle. Es caracteritza principalment per la barreja entre espais de visita obligada pel turisme i la densitat de població de tots tipus de nacionalitats. Tots aquests aspectes en un entorn on ens apareixen de sobte modernes

construccions amagades entre carrers estrets d'edificis antics.

“Originàriament, el Raval estava compost per horts que proveïen a la ciutat. Amb la industrialització de finals del segle XVIII i sobretot del XIX, al barri es van instal·lar diferents indústries i va arribar nova població procedent de diferents llocs de l'Estat Espanyol. Amb la urbanització del barri contigu de l'eixample barceloní (Eixample) i l'enderrocament de les muralles el 1854, el Raval s'integra definitivament a la ciutat i passa a constituir el centre històric.

El Raval va seguir sent el lloc d'arribada per als nous barcelonins durant el segle XX, arribant a densitats de població molt elevades. A partir de la dècada dels 60, el Raval va patir un progressiu declivi de l'activitat econòmica en general i una disminució de la població. Així, entre 1960 i 1980 va perdre un 54% de la seva població, que va marxar buscant unes condicions de vida millors, passant de 105.122 a 48.896 habitants (1981). Tot això va accentuar la degradació del barri i dels immobles.

Durant el anys 80 es va engegar el PERI (Pla Especial de Reforma Interior) amb la finalitat de revitalitzar aspectes urbanístics, econòmics i socials. Aquest pla perseguia, més enllà de la transformació urbanística, la injecció de nova vitalitat i la recuperació del seu paper de centre natural de la ciutat. El pla va contemplar, entre d'altres actuacions, la reforma i rehabilitació d'habitatges, l'obertura d'espais i la creació d'equipaments per a la comunitat, que va canviar el nom de Barri Xino per recuperar la denominació històrica del Raval.

[...] Com a conseqüència de les reformes i dels programes de reducció de consum de drogues que s'han implementat durant els últims 20 anys al barri, s'identifiquen menys escenes de consum de drogues injectables al carrer.

[...] Simultàniament a la revitalització promoguda pel govern municipal en els anys 80, es produeix l'arribada al barri d'un nombre important de població extracomunitària que repercuteix significativament en els aspectes socials i econòmics del Raval.

D'aquesta forma, al barri coincideixen transformacions prèviament projectades i d'èxit – institucions culturals de referència, dinamització econòmica, re allotjament dels residents afectats pels canvis urbanístics en edificis renovats del mateix barri –i transformacions no projectades– ràpida diversificació social i ètnica, ocupació dels espais no rehabilitats per part dels nous residents immigrants, etc.

Al llibre “Del Xino al Raval” (2004), que analitza les transformacions que han tingut lloc durant els últims vint anys al Raval, Joan Subirats i Joaquim Rius conclouen que el balanç de les transformacions és

positiu, encara que posa de manifest les transformacions pendents, com la revitalització del Raval Sud.⁴

Covelo, E. et al. 2013:18-20

El barri ha patit una gran transformació, com hem pogut veure, però és en el Raval Sud on encara podem trobar escenes més pròpies del barri Xino (com encara se'l coneix entre els residents), principalment escenes de prostitució i drogues.

3.1.2 Població del Raval a l'actualitat

i. Demografia

El Raval té una superfície de 1.1 km², el que suposa un 24,3% de la superfície de Ciutat Vella (4.4 km²) i un 1% de la ciutat de Barcelona. Compta amb una població de 49.844 habitants a desembre de 2012, que representa el 47,9% de la població del districte i el 3% de Barcelona (Ajuntament de Barcelona, 2012).

El Raval és el barri amb més densitat de població de tot el Districte de Ciutat Vella (44.141 habitants per km²) i major que la mitjana del districte (23.819 habitants per km²) de la ciutat (15.818 habitants per km²). Al Raval es concentra el 49% de la població de Ciutat Vella.

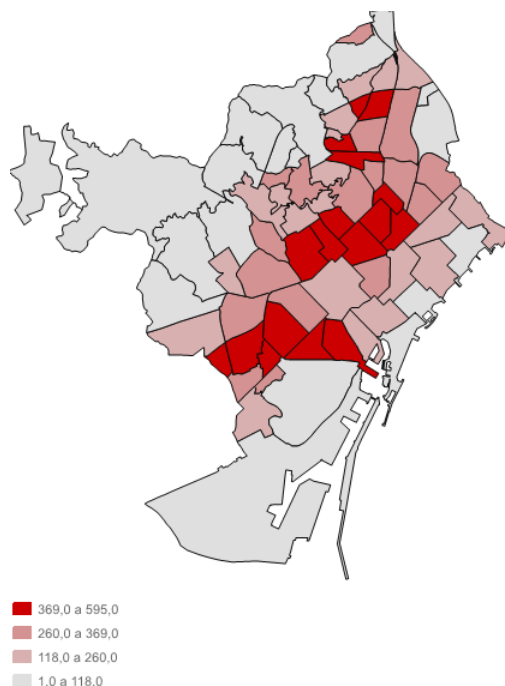

fig. 5. Densitats de població dels barris de Barcelona

Font: Departament d'estadística. Ajuntament de Barcelona (2012).

⁴ Raval Sud: el barri del Raval es divideix administrativament en dos part degut a la gran complexitat d'actuacions que s'hi realitzen. El Raval Nord i el Raval Sud estan separats pel carrer Hospital.

Com s'observa a la taula 2, el 54,9% dels habitants del Raval són homes i el 45,1% són dones. Aquesta diferència tant del Districte com del barri, respecte Barcelona es deu segurament al fet migratori.

	Barcelona	Ciutat Vella	Raval
Homes	769.492, 47'5%	55.704, 52'9%	27.344, 54'9%
Dones	850.347, 52'5%	49.516, 47'1%	22.500, 45'1%
TOTAL	1.619.839	105.220	49.844

taula 2. Població del Raval l'any 2012

Font: Departament d'estadística. Ajuntament de Barcelona (2012).

La distribució per edats es mostra a la taula 3, on es veu que el gran gruix de població es troba entre els 25 i els 64 anys. Essent el gran grup una població adulta masculina, però s'ha de tenir en compte la dada que ens mostra que els menors de 25 anys són el 22'89% de la població del barri, gairebé una quarta part.

Edats	Total	%
0-14	5.967	12'28%
15-24	5.179	10'61%
25-64	31.468	64'48%
65 i més	6.186	12'63%
Total	48.800	100%

taula 3. Distribució d'edats al Raval

Font: elaboració pròpia a partir de dades extretes del Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona (1 de gener 2013).

Si comparem la piràmide poblacional del barri amb la piràmide de la ciutat de Barcelona (figura 6) aquesta diferència és notable. Es veu que la població és més jove que a la resta de la ciutat. Podríem atribuir que aquest fet compensatori de l'envelliment del barri és deu a la migració no europea, a la reagrupació familiar en unitats familiars de molts membres, el Raval és el barri de Barcelona amb major nombre de sol·licituds, i a les pautes natalícies altes de les famílies nouvingudes.

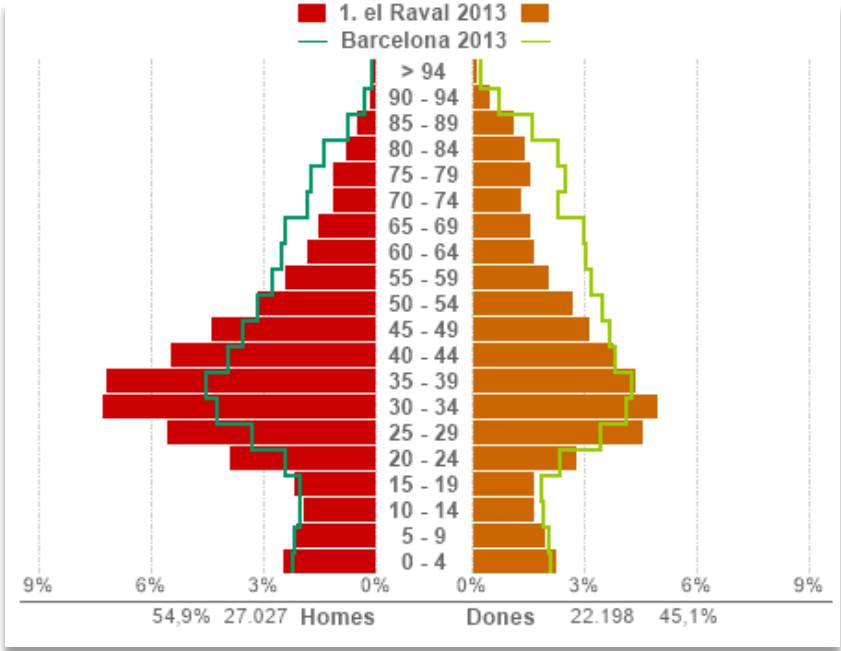

fig. 6. Piràmide de població del Raval

Font: Departament d'estadística. Ajuntament de Barcelona (2012).

Aquest fet és degut a que el barri del Raval ha estat històricament un barri d'acollida. En un primer moment d'emigració interna d'Espanya, i en els últims anys de persones provinents d'altres països. Aquestes, inicialment, del Marroc i Sud Amèrica però en els últims anys els fluxos migratoris s'han diversificat, arribant persones de molts països d'Àsia. Aquest fet ha portat a que actualment la població estrangera del barri sigui el 49,2%, seguida per un 31,12% de població nascuda a Barcelona o Catalunya, el 12% a la resta de l'Estat Espanyol.

Nacionalitat	Barcelona	Ciutat Vella	Raval
Espanya	82'51%	57'78%	43'12%
Pakistan	1'5%	7'5%	12%
Filipines	0'5%	4'8%	8'9%
Bangladesh	0'2%	2'5%	5%
Marroc	0'8%	2'9%	3'1%
Itàlia	1'5%	3'8%	2'6%
Índia	0'3%	1'5%	2'1%

taula 4. Percentatge de població immigrant del Raval

Font: Departament d'estadística. Ajuntament de Barcelona (2012).

Com podem observar a la taula 4, la població provinent de Pakistan, Filipines i Bangladesh representen el 26% de la població del barri, un de cada quatre habitants.

Tot i així,

“al Raval hi ha representades més de 40 nacionalitats. A més de les anteriors, hi són presents, per ordre: França, Equador, Bolívia, Romania, Regne Unit, Alemanya, Xina, Argentina, República Dominicana, Colòmbia, Perú, Xile, Mèxic, Algèria, Paraguai, Hondures, Veneçuela, etc.”

“És important tenir en compte que la migració que arriba al Raval és població en edat activa i, per tant, es relaciona amb una immigració laboral. Això no implica una migració centrada en la persona, sinó en les xarxes familiars, socials i econòmiques que lliguen les societats d'acolliment amb les d'origen.”

Covelo, E. et al. 2013:24

ii. Situació econòmica

Pel que fa al nivell econòmic del barri trobem un territori on la població presenta dificultats econòmiques, amb una renda familiar 34'6 punts per sota de la mitjana de la Ciutat, segons dades del Departament d'estadística de l'Ajuntament de Barcelona. Aquest factor comporta un indicador de risc social present en moltes famílies del barri.

Una altra dada rellevant és que al Districte de Ciutat Vella hi ha una de les taxes d'atur més altes de la ciutat, i segons el dades de l'Ajuntament de Barcelona, el 2012, el col·lectiu més afectat són els majors de 30 anys, i més agreujat a partir dels 45 anys, sobretot pel que fa a l'atur masculí i estranger.

Podem dir, que al Raval hi ha un gran nombre d'habitants adults masculins en situació d'atur.

iii. Nivell educatiu

Com es pot observar a la taula 5, la població del Raval té un nivell d'estudis inferior al nivell d'estudis de Barcelona i de la mitja de Ciutat Vella.

El percentatge de població sense estudis és pràcticament el mateix que el de la ciutat però si comparem el percentatge de persones que només tenen estudis primaris podem observar que ens trobem 15 punts per sobre, i 7 respecte a la mitja del districte. La taxa de població amb graduació escolar és similar tant la del la ciutat com la del barri i districte. Pel que fa als estudis post-obligatoris es pot veure com al Raval només hi ha un 36'84% de la població amb aquesta titulació enfront del 51'23% de la ciutat i del 44'3 del districte. Una diferencia de 14 punts del barri respecte la ciutat.

És en aquest aspecte concret on els programes de suport fan incidència i intenten esdevenir un factor compensatori en els itineraris formatius dels joves del barri.

	Barcelona	Ciutat Vella	El Raval
TOTAL	1.407.920	93.343	43.454
Sense estudis	114.911 8'16%	7.970 8'54%	3.701 8'51%
Estudis primaris / certificat d'escolaritat / EGB	290.399 20'62%	26.687 28'6%	15.246 35'08%
Batxillerat elemental / graduat escolar / ESO / FPI	280.652 19'93%	17.288 18'52%	8.480 19'51%
Batxillerat superior / BUP / COU / FPII / CFGM grau mitjà	351.208 24'95%	17.997 19'28%	7.446 17'13%
Estudis universitaris / CFGS grau superior	370.058 26'28%	23.363 25'02%	8.565 19'71%
No consta	692 0'05%	38 0'04%	16 0'03%

taula 5. Nivell d'estudis al barri del Raval⁵.

Font: elaboració pròpia a partir de dades extretes del Departament d'estadística de l'Ajuntament de Barcelona (2012).

3.2 Tipologia de programes de suport acadèmic/institucions que hi ha al Raval centrats en joves en risc social⁶

Per atendre aquesta població, amb necessitats diverses, com hem observat en l'apartat anterior, trobem diferents programes i nosaltres estudiem els de suport acadèmic des de l'àmbit no formal⁷.

⁵ població classificada de 16 anys i més.

⁶ Descripció dels programes a partir de la coneixença derivada de l'experiència professional i el treball comunitari.

⁷ "El primer autor en diferenciar l'educació formal, no formal i informal és Coombs (1968). Amb el pas del temps s'ha anat avançant sobre la idea inicial de Coombs, i gran quantitat d'autors, entre ells, J. M. Quintana i J. Trilla. [...] **Educació formal:** podem considerar que l'educació formal es caracteritza per uns objectius clarament intencionals, [...] amb una metodologia sistemàtica al llarg del temps, [...], és, gaire bé sempre, presencial, compta amb espais propis molt institucionalitzats i marca una clara diferenciació entre el rol d'alumne i professor. En el nostre país a nivell legislatiu es defineix com l'educació reglada.

Educació no formal: l'educació no formal es caracteritza al igual que la formal per uns objectius clarament intencionals i un procés sistemàtic, però a diferència de la formal els espais no es troben tant definits i institucionalitzats, la metodologia d'ensenyament aprenentatge és més oberta i interactiva, amb tècniques i estratègies pròpies, el paper educador educant no queda tant definit en algunes ocasions i pot arribar a la població al llarg de tota la seva vida. A nivell legislatiu és una educació no reglada.

Educació informal: l'educació informal respon a un procés educatiu no intencional, es a dir, l'agent, o el context educador no té, en principi, l'objectiu clar d'educar, a més no és un procés sistemàtic, ni metòdic, no existeix una planificació ni una idea d'educar amb continuïtat al llarg del temps." (Haro, D. 2011).

Al barri del Raval trobem els següents projectes que treballen el suport acadèmic atenent la franja d'edat adolescent i jove:

Entitats i Projectes de reforç en l'àmbit no formal:

1. Fundació CO Joan Salvador Gavina.
2. Casal dels infants: centre obert.
3. Braval: casal
4. AEIRaval: centre obert.
5. Terral: casal.
6. Projecte Franja: casal. Projecte municipal.
7. Associació per a joves TEB: espai de joves.
8. Fundació Social del Raval: centre obert.

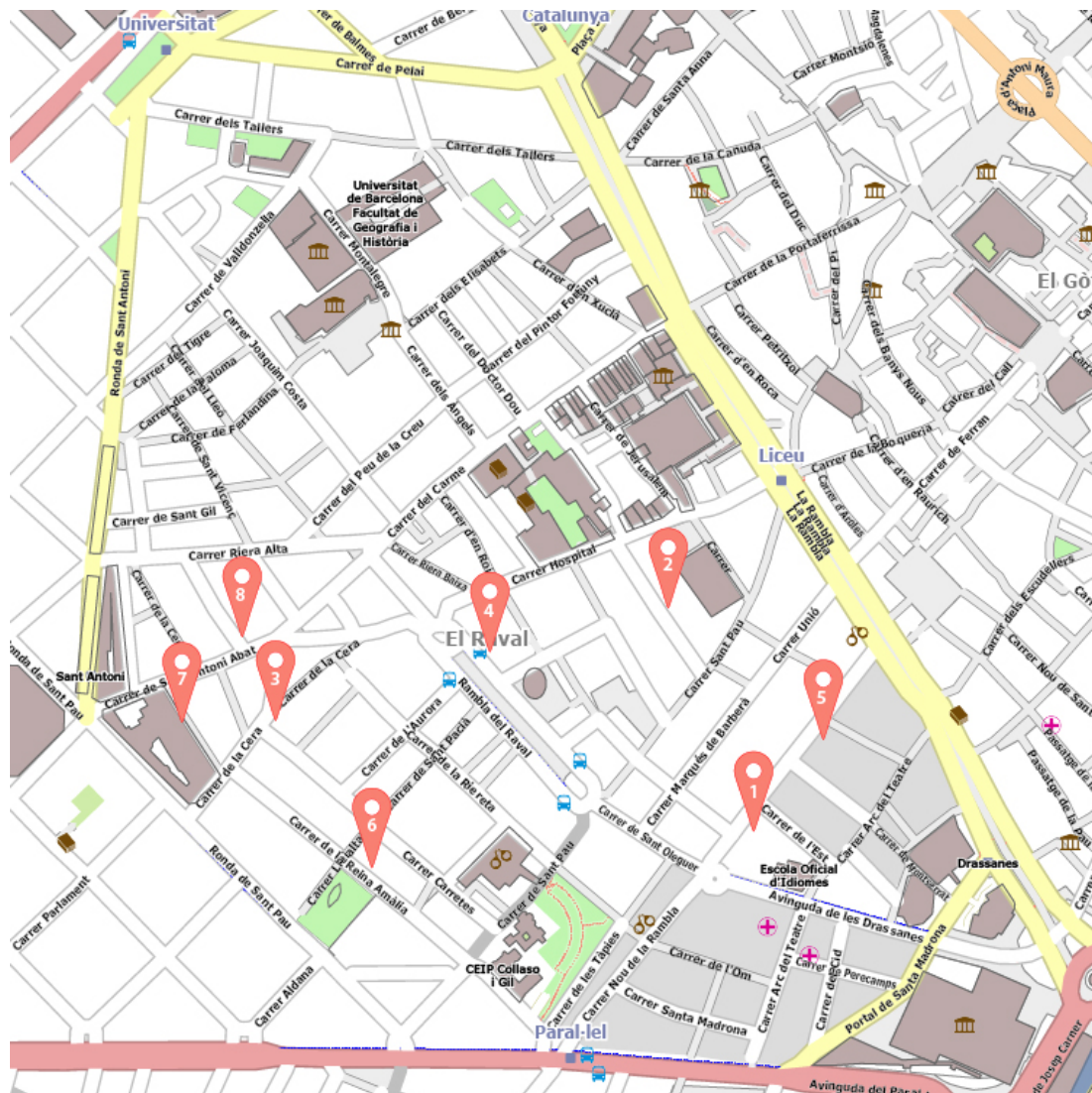

fig. 7. Localització de les entitats i projectes de reforç.

Font: Elaboració pròpia a partir d'un mapa d'Open Street Map.

Els programes de suport acadèmic són activitats i serveis que pretenen garantir l'adquisició d'aprenentatges bàsics, compensar deficiències socioeducatives i promoure la formació dels joves, aquests es duen a terme en l'àmbit de l'educació no formal.

Aquests programes, tot i tenir certs matisos, comparteixen el mateix objectiu i utilitzen les mateixes metodologies. Tenen en comú la base de que l'educació i la formació són pilars fonamentals per a la reducció de les situacions de desavantatge social per totes les possibilitats que implica i la importància que té per a un major desenvolupament personal, al barri s'ha realitzat una aposta molt forta per a oferir oportunitats de seguiment acadèmic, de suport i de reforç a tots aquells joves que així ho necessitin.

Es pretén posar de relleu la importància de l'orientació, el suport i l'acompanyament als joves que es troben dins del cicle acadèmic o formatiu, ja sigui obligatori o post-obligatori. La prevenció del fracàs escolar és un dels objectius transversals de totes les accions plantejades per a l'**acompanyament acadèmic i socioeducatiu**. És per aquest motiu que totes les accions van lligades a un acompanyament del procés individual acurat connectant amb els altres agents implicats (IES, Centres Formatius, tutors/es, etc.) per tal de garantir un treball cooperatiu que permeti mantenir la motivació de cada jove així com conèixer l'estat de cada procés. És en aquest procés individual on es duen a terme altres accions com són la orientació acadèmica i l'acompanyament en tots els processos d'inscripcions, matrícules i presentació de beques.

La metodologia per al desenvolupament del suport acadèmic es pot dividir en diversos tipus d'intervenció. Per una banda, l'existència d'**aules d'estudi** amb una àmplia disponibilitat horària, permet a tots aquells joves més autònoms, tenir espais de referència per a poder realitzar les tasques corresponents al treball acadèmic i a l'estudi. Aquests espais disposen de tot el material necessari per al treball i les consultes, d'accés a la xarxa a través d'equips multimèdia i de personal qualificat que permet el suport i l'aclariment de dubtes quan així ho demanden.

Per altra banda, també trobem línies més específiques on es realitzen accions de **suport individual** segons les demandes i necessitats dels propis joves. Aquests es poden realitzar en els mateixos espais de les aules d'estudi o en altres projectes diferenciats. El nexa comú entre tots els programes el trobem en la presència alta de voluntariat especialitzat que realitza classes individuals a un jove o petits grups.

Un altre línia que desenvolupen els programes de suport acadèmic està centrat en dotar els joves **d'eines bàsiques**, ja sigui realitzant formacions en tècniques d'estudi com facilitant aules de llengües per a que els joves nouvinguts puguin accedir al nostre sistema educatiu.

Per acabar, trobem una eina indispensable que també s'està duent a terme a la gran majoria d'entitats, les beques de suport a l'estudi. Permeten fer front a les despeses derivades dels estudis que d'una altra forma els joves no podrien

cobrir. Aquestes despeses poden ser les matrícules, el transport i el material escolar, tot allò indispensable per intentar garantir la igualtat d'oportunitats.

3.3 La Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina⁸ i els programes de suport acadèmic

3.3.1 La Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina

i. Història

30

La Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina realitza un treball orientat a la promoció de la qualitat de vida infantil i familiar oferint activitats i serveis amb l'objectiu de realitzar una acció compensadora, sempre des d'una perspectiva de prevenció i educació.

Comença les seves activitats el 19 de desembre de 1978 arrel d'un estudi realitzat per la seva fundadora, la Conxita Mata, que posava de relleu la situació de total desatenció dels nens i joves del barri del Raval de Barcelona.

La manca de recursos educatius, culturals i recreatius adaptats a la realitat del barri era total. Existia un important índex d'absentisme escolar i unes mancances greus d'higiene i alimentació. També existia un nombre elevat de joves que s'iniciaven en la prostitució, la delinqüència i/o el consum de drogues.

El Centre Obert Joan Salvador Gavina, va ser el primer centre obert d'atenció diürna per a la infància amb problemes psicosocials o socio-familiars de Catalunya. El projecte es va crear amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida dels infants i joves, intentant donar resposta de manera global a les necessitats vitals i socials d'infants, joves i les seves famílies en situació de vulnerabilitat social.

Actualment la Fundació compta amb més projectes per tal d'atendre aquestes necessitats de manera integral.

ii. Ideari i línia pedagògica

L'ideari de la Fundació està basat en el reconeixement de la diversitat cultural i confessional, el respecte per la Interculturalitat i promoció de la coeducació. Tot això a través del pluralisme i els valors democràtics com a eina bàsica en el dia a dia. Així com l'èmfasi que es fa per realitzar sensibilització social a través de les accions que es troben dins les possibilitats de l'entitat.

- *Respectar la diversitat cultural i confessional* en una societat cada vegada més plural amb una gran diversitat cultural i religiosa i afavorir la interculturalitat per fomentar la convivència i el respecte entre diferents cultures i al mateix temps procurar la plena integració social dels infants i

⁸ La informació d'aquest apartat està confeccionada a partir de documents interns de la Fundació. Per a ampliar informació adreçar-se al web: www.centreobertgavina.org

adolescents immigrants amb respecte als valors de la societat que els acull.

- *Coeducar* amb la finalitat de garantir una educació en condicions de respecte, valoració mútua i d'igualtat d'oportunitats i drets entre sexes.
- *Defensar el pluralisme i els valors democràtics* per enfortir la tolerància i el respecte a la diferència.
- *Sensibilitzar a la societat* amb la finalitat de mostrar la realitat d'alta pobresa i exclusió social, les accions que duu a terme la Fundació per contribuir a pal·liar-la i convidar a construir una realitat més justa.
- *Despertar el compromís i la responsabilitat social* mitjançant una política de foment del voluntariat.

La defensa dels Drets del Infants des d'una opció activa, des del suport i acompanyament al menor i la seva família mitjançant una acció directa en el treball del dia a dia. Es tracta d'una proposta educativa per la persona des d'una perspectiva pedagògica Humanista⁹ Cristiana.

L'educació que cal proporcionar als menors i adults ha de ser integral i compensadora. Entenent per una educació integral aquell procés que afavoreix i posa a disposició de cada persona els elements necessaris per assolir un grau òptim de maduresa en tots els àmbits de la vida: físic, psíquic, afectiu, social i cultural (*perspectiva bio-psico-social*). Per educació compensatòria, que el procés educatiu ha de ser tal que ajudi als infants i adults a superar les seves deficiències i trastorns en condicions d'igualtat d'oportunitats (cada individu té dret al tractament educatiu més adient per arribar a un grau òptim de desenvolupament de totes les seves potencialitats). Caldrà atendre de forma prioritària els aspectes més deficitaris, per tal de possibilitar un creixement harmònic de l'individu.

iii. Metodologia

Els principis metodològics en què es basa l'acció socioeducativa a la Fundació són:

- a) *Pedagogia Activa i Participativa*: els nois i noies són protagonistes del seu procés educatiu. Qui seleccionen, rebutgen, adapten, fan créixer, tot

⁹ “En sentit contrari al conductisme, avui entenem el paradigma humanista com un model antiautoritari. Segons això, l'humanisme es refereix a l'estudi i promoció dels processos integrals de la persona (Hernández Rojas, 1998). Per tant, la personalitat és una organització o totalitat que està en continu trànsit de desenvolupament, en aquest cas la persona ha de ser estudiada en el seu context interpersonal i social. Aquesta concepció, val a aclarir-ho, pren de la filosofia existencialista la idea que l'ésser humà va creant la seva personalitat a través de les eleccions i les decisions que contínuament assumeix davant les situacions i problemes que van presentant-se en el transcurs de la seva vida. Les conductes humanes, en aquest sistema, no són considerades com fragmentàries i simultàniament impliquen aspectes inherents a la humanitat com l'egoisme, l'amor, les relacions interpersonals afectives, les qüestions ètiques, valors com la bondat, o aspectes naturals físics com la mort, la sexualitat, entre molts altres.” Fragment de l'article: *¿Que es el paradigma humanista en la educación?* (García Fabela, J.L., 2014)

- allò que els posem a l'abast. Som nosaltres els que ens adaptem als destinataris.
- b) *Basada en el procés d'aprenentatge*: hem de procurar posar a l'abast capacitats, procediments, conceptes, actituds, valors i normes per tal de ser un aprenentatge significatiu.
 - c) *Individualitzada*: es té en compte la individualitat i l'educador ha de tenir present de mantenir sempre que pugui una atenció individual.
 - d) *Socialitzadora*: sensibilitzar per tal que els nens, joves i famílies tinguin presents a la resta de persones que els envolten i arribar a la gestió dels propis projectes.
 - e) *Presència contínua de l'educador*: seguint el procés que fa el nen o jove.
 - f) *La relació educativa*: És fonamental que l'educador estableixi una relació positiva i de confiança amb l'infant o jove com a model de referència coherent.
 - g) *Imatge de l'educador com a transmissor*: de la cultura que envolta l'infant o jove, amb capacitat per poder transmetre-la i oferir un ventall cultural el més ampli possible per tal que el nen pugui escollir (dins els paràmetres socials vigents).
 - h) *Treball en equip*: per part dels educadors. A més, procurarem que els aprenentatges vagin adreçats a l'avenç, tot tenint present l'edat i etapa del nen o nena. Connectada amb la realitat familiar i ambiental.
 - i) *Visió integral*: El treball que es realitza amb les famílies, infants i joves assistents a la Fundació parteix sempre de la visió comunitària. Es considera necessària, doncs, una coordinació amb tots aquells professionals i/o institucions que, d'una manera o altra, realitzen un treball amb una família concreta. També hi ha una coordinació amb diverses entitats que treballen en els sectors de la infància en risc i en el lleure, així com entitats de voluntariat.

iv. Població diana

Dins el marc del Districte de Ciutat Vella, el barri del Raval és la zona de més alt risc social on s'interrelacionen un gran nombre de problemàtiques individuals, familiars i socials. Les famílies amb les quals treballa la Fundació pertanyen, principalment a aquest barri, tot i que també n'hi ha algunes de la resta del Districte i/o barris propers. Totes tenen un nivell socioeconòmic i cultural baix. Gran part d'elles són immigrants de diverses procedències i d'altres són d'ètnia gitana.

En totes les famílies es donen, en major o menor grau, variables que fan que els menors es trobin en situació de risc social. Trobem nuclis familiars inestables, famílies monoparentals, analfabetisme funcional, poca qualificació professional, dificultats per accedir al món laboral i/o atur crònic, mancances respecte a les habilitats socials bàsiques, problemes judicials, toxicomanies diverses...

Els infants i joves que assisteixen als projectes de la Fundació formen part d'un medi sociocultural i econòmic desfavorable i estan afectats per carències greus, especialment en els aspectes sanitaris, educatius i d'equilibri emocional.

Tots necessiten reforç en la seva escolarització i alguns tenen dificultats d'adaptació als centres docents als que assisteixen, la majora part dels quals a escoles i instituts públics. Entre les situacions que s'aborden hi ha l'absentisme escolar. I també es donen, en alguns casos, actituds i conductes que dificulten l'assoliment dels objectius acadèmics de manera "normalitzada".

v. Projectes de la Fundació

Actualment els projectes que desenvolupa la Fundació són:

- I. Centre Obert.
- II. Espai Jove.
- III. Lleure: activitats en període de vacances escolars (casals i colònies).
- IV. El Caliu: projecte EcoSocial que entrellaça l'atenció social i la conservació ambiental.
- V. Menjador social per a infants, adolescents i joves, tant en període escolar com de vacances.
- VI. Programa de Renda Mínima d'inserció.
- VII. HAL: cobertura de les necessitats basques d'alimentació i higiene a les famílies del centre.

3.3.2 Centre Obert Joan Salvador Gavina i l'Espai Jove Gavina

i. El Centre Obert

Aquest és el principal projecte de la Fundació i la raó de ser de la mateixa, d'aquí sorgeix i porta el nom.

Segons la Plataforma de Centres Oberts en els seus Criteris de Qualitat, *"els Centres Oberts són serveis diürns, d'iniciativa social o pública, que realitzen una tasca educativa, en el temps de lleure, que donen suport, estimulen i potencien l'estructuració i el desenvolupament de la personalitat i la socialització, l'adquisició d'aprenentatges bàsics i l'esbarjo, i compensen les deficiències socioeducatives de les persones ateses"*. Són reconeguts com Serveis d'Atenció Primària. L'administració ha de assegurar com mínim un centre obert per cada 20 mil habitants.

Pel que fa als sectors d'intervenció, l'acció socioeducativa del Centre Obert es dirigeix als infants, adolescents i joves preferentment del barri del Raval de Barcelona en situació de risc o desavantatge social. És cert, però, que les condicions de l'entorn on viuen els nens i nenes del Centre Obert milloraran en la mesura que també ho faci la situació de desavantatge de les seves famílies. Per tant, també es dona suport a les famílies perquè puguin millorar la pròpia situació i atendre les necessitats dels seus fills.

El Centre Obert (CO) està dividit en 4 subprojectes per edats:

- CO Petita Infància: atén infants dels 4 als 8 anys.
- CO Infància: atén infants dels 8 als 12 anys.
- CO Adolescent: atén adolescents dels 12 als 16 anys.
- CO Jove: atén a joves dels 16 als 18 anys. (Incorporat al projecte Espai Jove).

En general, la tasca educativa té dos vessants: el seguiment individual i l'atenció grupal. Cada infant, adolescent i jove pertany a un grup segons la seva edat i té un educador referent. El seguiment individual es refereix a totes les coordinacions que ha de realitzar amb d'altres agents educatius que intervenen amb el menor i la seva família (EAIA, Serveis Socials, EAP, CSMIJ, etc.), les entrevistes amb les famílies i l'elaboració d'informes i registres. Durant la tarda es realitza l'atenció grupal amb activitats educatives programades segons la franja d'edat. El Centre Obert ofereix el berenar i prioritza un temps per realitzar el suport escolar. És molt important treball d'hàbits adequats mitjançant el quotidià i d'altres activitats i tallers i són d'oportunitat per conèixer la realitat dels infants i joves, descobrir les seves potencialitats i atendre les seves necessitats.

Objectius:

- Donar suport, estimular i potenciar l'estructuració i el desenvolupament de la personalitat del menor.
- Afavorir la socialització i la integració social dels menors i les seves famílies.
- Prevenir i evitar el deteriorament de les situacions de risc
- Fer conscient la societat de la situació d'injustícia social.

ii. L'Espai Jove Gavina

L'Espai Jove Gavina consisteix en la creació d'un context relacional de referència en el qual s'entengui l'etapa juvenil com a fase de transició a la vida adulta. Mitjançant aquest, es detecten les diverses necessitats que presenten, tant a nivell grupal com a nivell individual. El projecte està dirigit a joves d'edats compreses entre els 16 i 22 anys preferentment del barri del Raval i rodalies, i obert a zones properes.

Al jove se li ofereix la possibilitat de participar en els diferents programes d'acció que conformen el projecte. La tria, segons necessitats i interessos, configura l'itinerari de cada jove. L'itinerari individual, realitzat conjuntament amb el jove, permet a l'educador social acompanyar-lo fins adquirir les habilitats necessàries per encarar la vida adulta amb igualtat d'oportunitats, responsablement i de forma normalitzada.

Aquest context es divideix en diversos programes d'acció¹⁰ que vertebraren el projecte i possibiliten tenir contacte amb diversos perfils de destinataris, i dur a terme l'acció socioeducativa de forma integral i personalitzada en els àmbits d'orientació i inserció laboral, acadèmica i de lleure. S'ofereixen activitats diferenciades per a desenvolupar altres competències i habilitats, assolir objectius més específics o treballar el temps d'oci. La flexibilitat i la capacitat d'adaptació per atendre cadascun d'aquest itineraris personalitzats són dues de les característiques fonamentals que s'apliquen per a dur a terme el projecte.

3.3.3 El suport formatiu als Joves del Centre Obert Adolescent i l'Espai Jove

Partint de la base de que l'educació i la formació són pilars fonamentals per a la reducció de les situacions de desavantatge social per totes les possibilitats que implica i la importància que té per a un major desenvolupament personal, des de la Fundació s'ha realitzat una aposta molt forta per a oferir oportunitats de seguiment acadèmic, de suport i de reforç a tots aquells infants, adolescents i joves que així ho necessitin i/o ho demandin.

Seguint la línia educativa traçada per la Fundació, aquest Programa pretén posar de relleu la importància de l'orientació, el suport i l'acompanyament als joves usuaris del CO Adolescent i de l'Espai Jove Gavina, que es troben dins del cicle acadèmic o formatiu, ja sigui obligatori o post-obligatori. La prevenció del fracàs escolar és un dels objectius transversals de totes les accions plantejades per a l'acompanyament acadèmic i socioeducatiu. El programa és comú tant en destinataris com en espais d'ús tant per als nois i noies del CO Adolescent com els de l'Espai Jove Gavina ja que s'entén que els nois i noies han d'integrar suficient autonomia i responsabilitat en vers el seu propi itinerari escolar.

El desenvolupament del suport acadèmic es divideix en diversos tipus d'intervenció. Per una banda, l'existència de la Sala d'Estudi, un espai obert entre dilluns i dijous (dies de principal concurrència després de les classes) amb una àmplia disponibilitat horària, permet a tots aquells adolescents i joves més autònoms, tenir un espai de referència per a poder realitzar les tasques corresponents al treball acadèmic i a l'estudi. Aquest espai disposa de tot el material necessari per al treball i les consultes, d'accés a la xarxa a través d'equips multimèdia i de personal qualificat que permet el suport i l'aclariment de dubtes quan així ho demanden. També es realitzen reforços individuals i grupals segons les demandes i necessitats dels propis adolescents i joves.

Aquest itinerari és sempre acompanyat d'un seguiment individualitzat connectant amb els altres agents implicats (Instituts, Centres Formatius,

¹⁰ Els programes que desenvolupa l'Espai Jove Gavina en l'actualitat són: Acompanyament Socioeducatiu, Suport i Orientació Acadèmica, Activitats grupals, Orientació laboral i Formació de premonitors.

tutors/es, etc.) per tal de garantir un treball cooperatiu que permeti mantenir la motivació de cada jove així com conèixer l'estat de cada procés.

Altres accions que es duen a terme són la orientació acadèmica i l'acompanyament en tots els processos d'inscripcions, matrícules i presentació de beques de l'administració pública.

Per altra banda, des de la Fundació també es possibilita la participació en dos projectes de suport a l'estudi: Beques Accés de la Fundació Catalunya-La Pedrera, i Beques Alternatives, de la pròpia Fundació. L'objectiu és donar l'oportunitat al jove d'afrontar amb garanties el itinerari acadèmic i formatiu escollit a través d'un treball conjunt amb l'educador referent (tutor), la família i l'escola o centre formatiu.

3.4 Els itineraris formatius dels joves en el Centre Obert i l'Espai Jove

Les dades que presentem a continuació són un recull de 67 casos de joves, tot i haver-ne passat molts més pel programa, que han participat o participen del programa de suport i acompanyament acadèmic de la Fundació Centre Obert Joan Salvador Gavina des del curs 2009/2010 i fins l'actual 2013/2014.

S'ha tingut en compte de seleccionar els joves que han iniciat la seva participació al programa de suport acadèmic de la Fundació com a mínim a 4t d'ESO, s'han descartat els que van iniciar la seva participació amb més de 17 anys i cursant formacions superiors al graduat.

Pel que fa a l'obtenció o no del graduat, s'ha decidit que els joves que han obtingut el graduat tot i haver repetit el quart de la ESO s'havien de comptabilitzar pel resultat final, i així mateix en la resta de titulacions. La finalitat ha estat valorar l'obtenció de les titulacions.

Amb aquestes dades s'ha confeccionat una matriu exposant tots els paràmetres que es creia necessaris per tal de poder-les analitzar en els apartats següents. La informació s'ha extret dels expedients dels joves que hi ha al centre i documentació de treball professional, sempre respectant la llei de protecció de dades.

Per finalitzar l'apartat, s'ha recollit la opinió de 2 joves que han participat del programa amb diferent resultat, i així plasmar quins factors han estat decisius per configurar el seu itinerari.

3.4.1 Taxes de graduació a Barcelona i Ciutat Vella

L'objectiu d'aquest apartat és veure que la taxa de graduació en ESO els últims anys és inferior al Raval que a la Ciutat de Barcelona. Per assolir aquest fet es mostren dades comparatives de Catalunya, Barcelona i el Districte de Ciutat Vella ja que no es troben dades més desagregades.

Com podem observar a la figura 8, la taxa d'èxit a Barcelona és superior a la mitjana de Catalunya, tot i que la diferència és petita i es situa en de 3 punts.

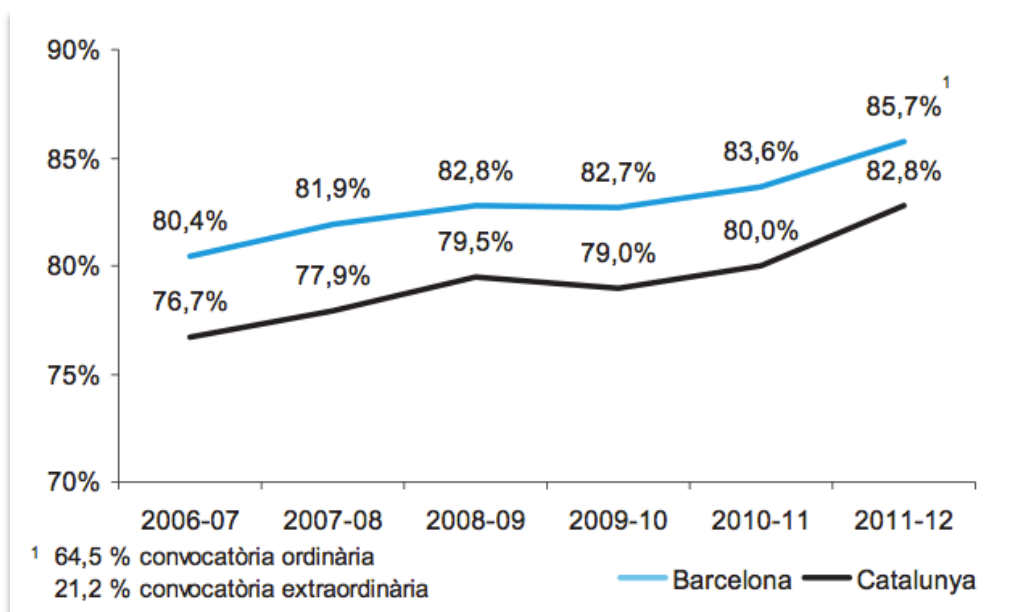

fig. 8. L'escolarització a la Ciutat de Barcelona. Curs 2012/2013

Font: Consorci d'educació de Barcelona. (2013:25).

Observant la taxa de graduació a la Ciutat de Barcelona, podem veure com es manté la mateixa tendència des del curs 2006/2007 fins el 2010/2011, entre els alumnes avaluats i els alumnes aprovats. Al no trobar dades més actuals podem suposar que la tendència és manté per als cursos posteriors.

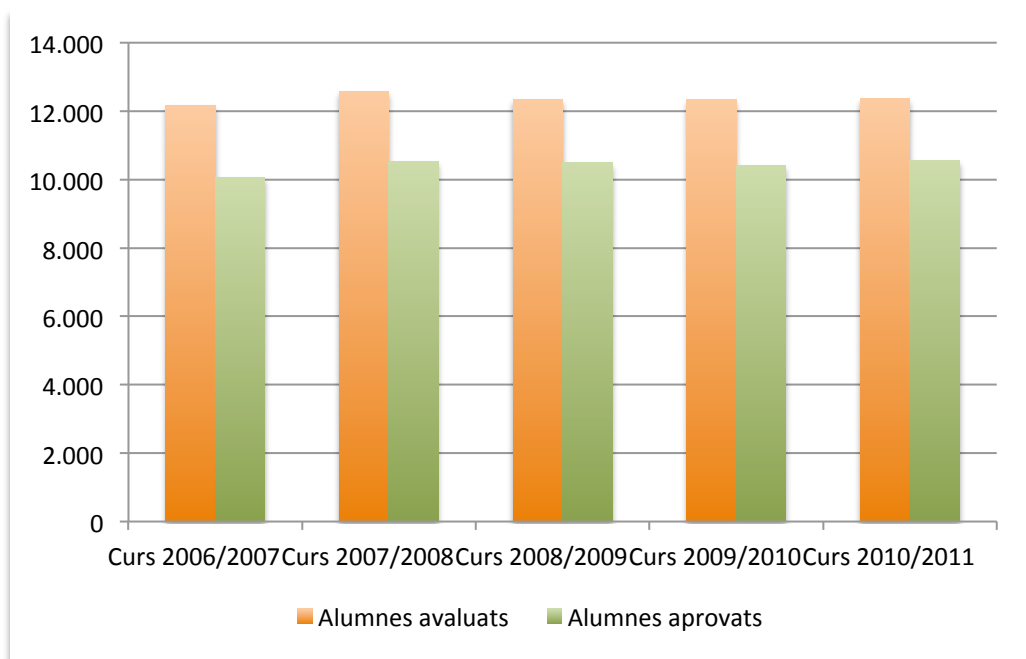

fig. 9. Alumnes graduats a Barcelona

Font: elaboració propia a partir de dades extretes del Departament d'estadística de l'Ajuntament de Barcelona (2013).

Per altra banda, agafant de referència l'últim curs del que es tenen dades, si observem els resultats d'aprovals per districte (figura 10), les dades ens indiquen que a Ciutat Vella és on es troba el percentatge més baix, situant-se en un 70% , gairebé 23 punts per sota respecte el percentatge més alt que se situa per sobre del 93% dels Districtes de Les Corts i Sarrià-St. Gervasi.

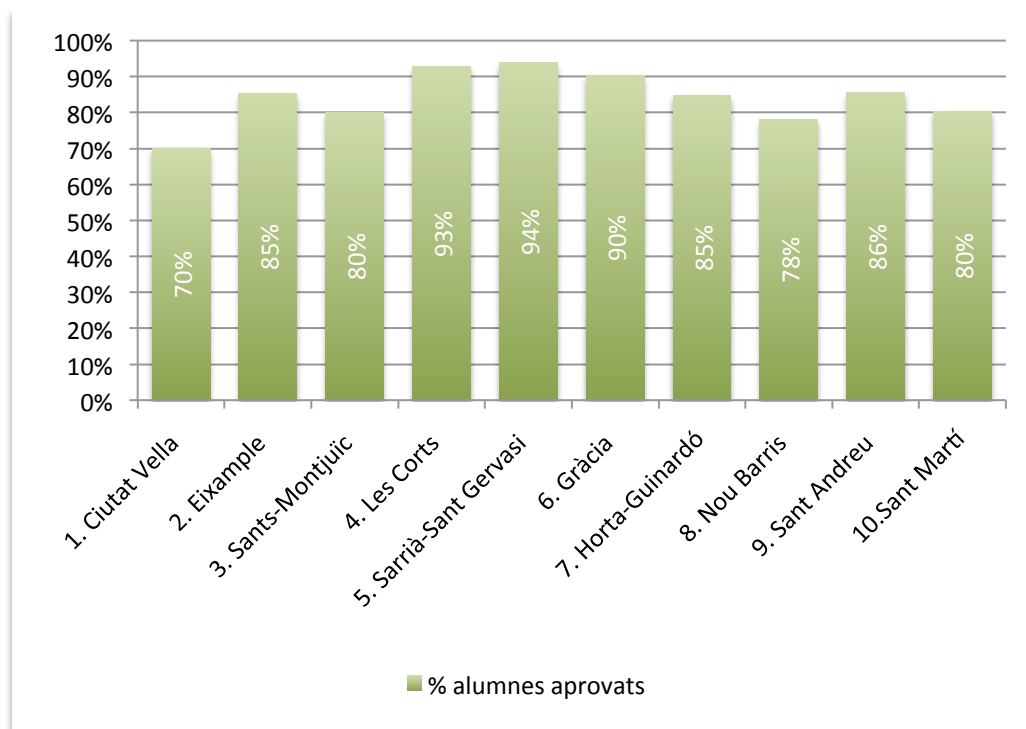

fig. 10. Percentatge d'alumnes aprovats el curs 2010/2011 a Barcelona

Font: elaboració propia a partir de dades extretes del Departament d'estadística de l'Ajuntament de Barcelona (2013).

Pel que fa a la taxa de graduació per districtes (figura 11), diferenciant centres públics i privats del curs 2010/2011 (últim del que tenim dades) es dona la situació que els centres públics presenten una menor taxa de graduació. I també es torna a observar que al districte de Ciutat Vella és on es donen menors graduacions, també si es diferencia entre centres públics i privats.

La conclusió que podem extreure de la taula és que un alumne al districte de Ciutat Vella i que estudiï en un centre públic té només un 59% de probabilitats de graduar, davant del 74'5% de mitjana en un centre públic.

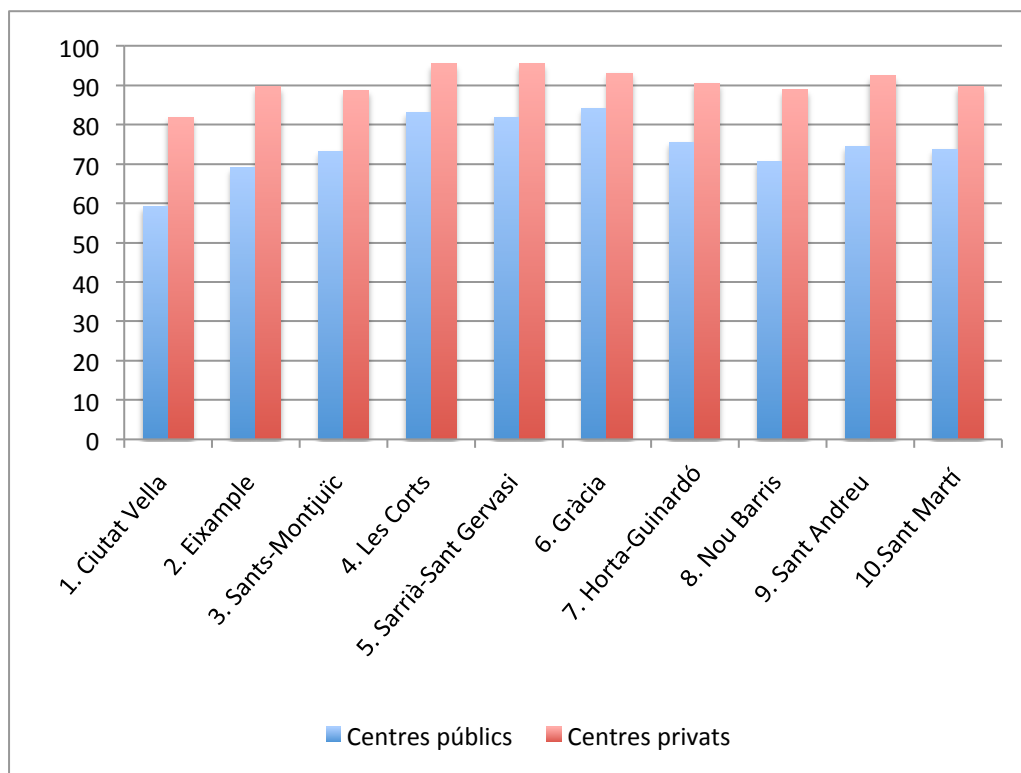

fig. 11. Taxa de graduació del curs 2010/2011

Font: elaboració propia a partir de dades extretes del Departament d'estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

Per tant, un jove que estudiï en un centre públic a Ciutat Vella tindrà menys probabilitat de graduar que un jove de qualsevol altre districte. Aquestes dades en porten a valorar que les condicions socioeconòmiques del districte tenen influència en les taxes de graduació dels joves.

3.4.2 Les taxes de graduació al CO Adolescent i l'Espai Jove

Dels 67 casos que formen part de l'estudi, 27 casos han finalitzat itinerari escolar, entenent com a finalització l'obtenció d'alguna titulació o abandonament i que actualment no cursen cap formació, i 40 encara estan formant-se.

Els instituts o escoles on han cursat estudis els joves participants han estat en majoria públics, 65 joves han cursat la ESO en instituts del Departament d'educació i 2 en escoles concertades, cal especificar que un d'aquest joves ha estudiat a l'Escola Cintra¹¹ i l'altre al Laboure¹², tots dos joves amb adaptació curricular¹³.

¹¹ Escola Cintra: atén a alumnes provinents de famílies desestructurades, amb unes mancances que ocasionen desequilibris afectius, psicològics, educatius i conductuals, la qual cosa els provoca un fort fracàs escolar i un absentisme considerable. Ofereix una adaptació curricular específica, amb uns programes adaptats a les característiques individuals de cada alumne. www.escolacintra.com

Curs	Graduen	No graduen
2009/2010	10	5
2010/2011	13	2
2011/2012	15	1
2012/2013	10	2
2013/2014	5	4
Total joves	53	14

taula 6. Nombre d'alumnes graduats per cursos

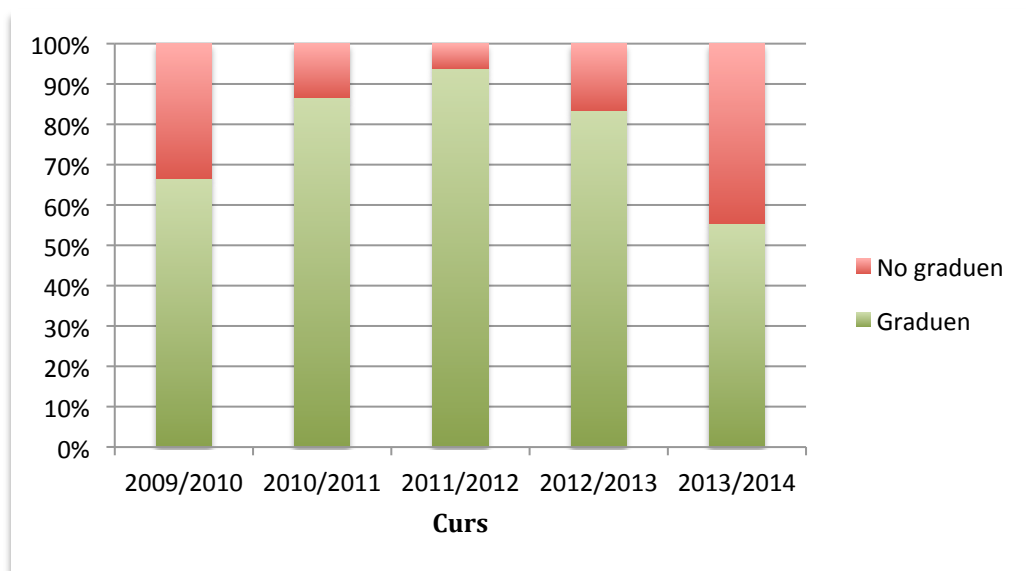

fig. 12. Taxa de graduació per cursos

Font: Elaboració pròpia a partir de l'arxiu de dades de la Fundació.

¹²Laboure: des del 9 de novembre de 1997 qualificada com a CAEP, centre d'atenció educativa preferent (centres que atenen alumnes necessitats educatives i en entorns desfavorits, la legislació que els regeix està flexibilitzada, per exemple, les ratios són més baixes). www.escola-laboure.com

¹³ Segons la LEC, llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació de la Generalitat de Catalunya, els centres educatius han de garantir "l'adequació dels processos d'ensenyament al ritme d'aprenentatge individual, per mitjà de l'aplicació de pràctiques educatives inclusives i, si escau, de compensació i per mitjà de l'aplicació de pràctiques d'estímul per a l'assoliment de l'excel·lència."

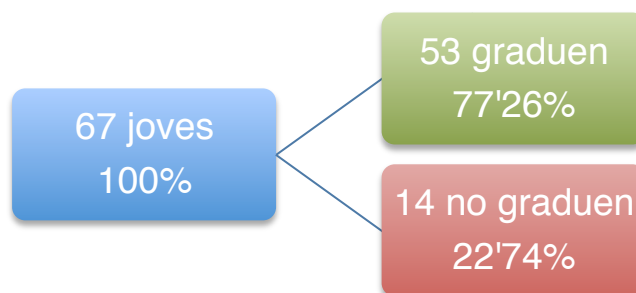

fig. 13. Esquema de graduació dels 67 casos de l'estudi.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'arxiu de dades de la Fundació.

Com podem veure a la figura 13, dels joves que han participat del programa 53 han obtingut la titulació en Educació Secundària Obligatoria, i 14 joves no l'han obtinguda. Això és un 77'26% d'èxit i un 22'74% de fracàs en l'obtenció d'una titulació bàsica en els itineraris dels joves com a mitjana dels percentatges dels anys analitzats.

En comparació amb les dades exposades abans, veiem com la taxa de graduació al centre és superior a la mitjana que es dona al districte de Ciutat Vella. Tot i que es segueix trobant per sota de la mitjana de la Ciutat (83'6%).

Pel que fa a la diferència entre sexes (figura 14), la taxa al centre és pràcticament la mateixa tant per nois com per noies. Situant-se en un 78'95% els nois i un 79'31% les noies.

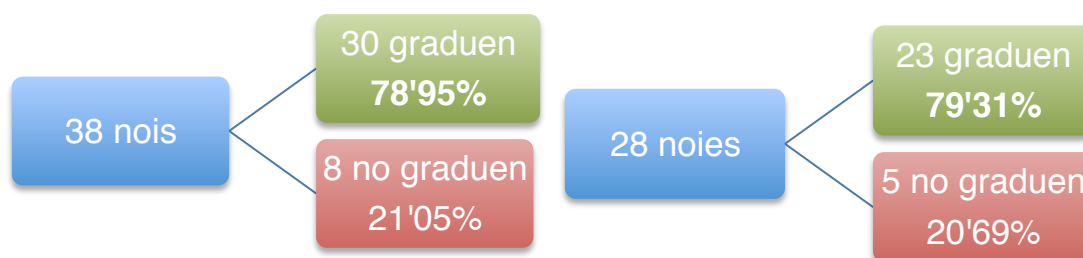

fig. 14. Diferències de graduació i no graduació entre sexes.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'arxiu de dades de la Fundació.

Segons l'informe "Educació a Catalunya, Anuari 2013 de la Fundació Jaume Bofill", les noies tenen una major taxa de graduació tant a Catalunya com a

Espanya. Situant-se en 7'2 i 6'6 punts respectivament. Veiem, doncs, que al centre aquesta diferència és menor, i podríem parlar d'igualtat entre ambdós sexes.¹⁴

3.4.3 La Teoria dels Terços al Centre

Pel que fa a la Teoria dels Terços presentada anteriorment a l'apartat 2.3.1, figura 1, podem observar com els itineraris presents al centre no l'acompleixen.

La següent taula ens mostra els resultats que s'obtenen al organitzar amb els mateixos paràmetres els itineraris realitzats pels joves del centre:

Abandonament ESO sense graduació	20'9%	38'8%
Acaben obtenint Graduat en ESO	17'9%	
Itinerari de Batxillerat	23'9%	56'7%
Itinerari de CFGM	14'9%	
Itinerari de CFGS	17'9%	
Itinerari Universitari	4'5%	4'5%

taula 7. Itineraris al Centre segons la Teoria dels Terços

Font: elaboració pròpia a partir de l'arxiu de dades de la Fundació.

Troblem que una mica més d'un terç, un 38'8%, segueixen itineraris de baixa qualificació, i podríem dir que la resta dels dos terços que falten segueixen itineraris de mitja qualificació, incloent-hi tant els professionalitzadors (cicles formatius de grau mig) com els joves que segueixen itineraris de batxillerat (la major part dels quals també segueixen aquests itineraris). Només un 4'5% dels joves del programa ha seguit itineraris universitaris.

3.4.4 Els itineraris formatius dels joves al centre

i. Itineraris realitzats pels joves del centre

En aquest apartat podem observar de manera visual els itineraris que han realitzat (i realitzen) els joves del centre (figura 15).

Dels 67 joves, 53 han obtingut la titulació de Graduat en ESO i 14 no han graduat.

¹⁴ Aquests resultats, probablement, es podrien explicar per altres factors no estudiats en aquest treball, com per exemple, l'embaràs en l'adolescència o d'altres que afecten més a les noies.

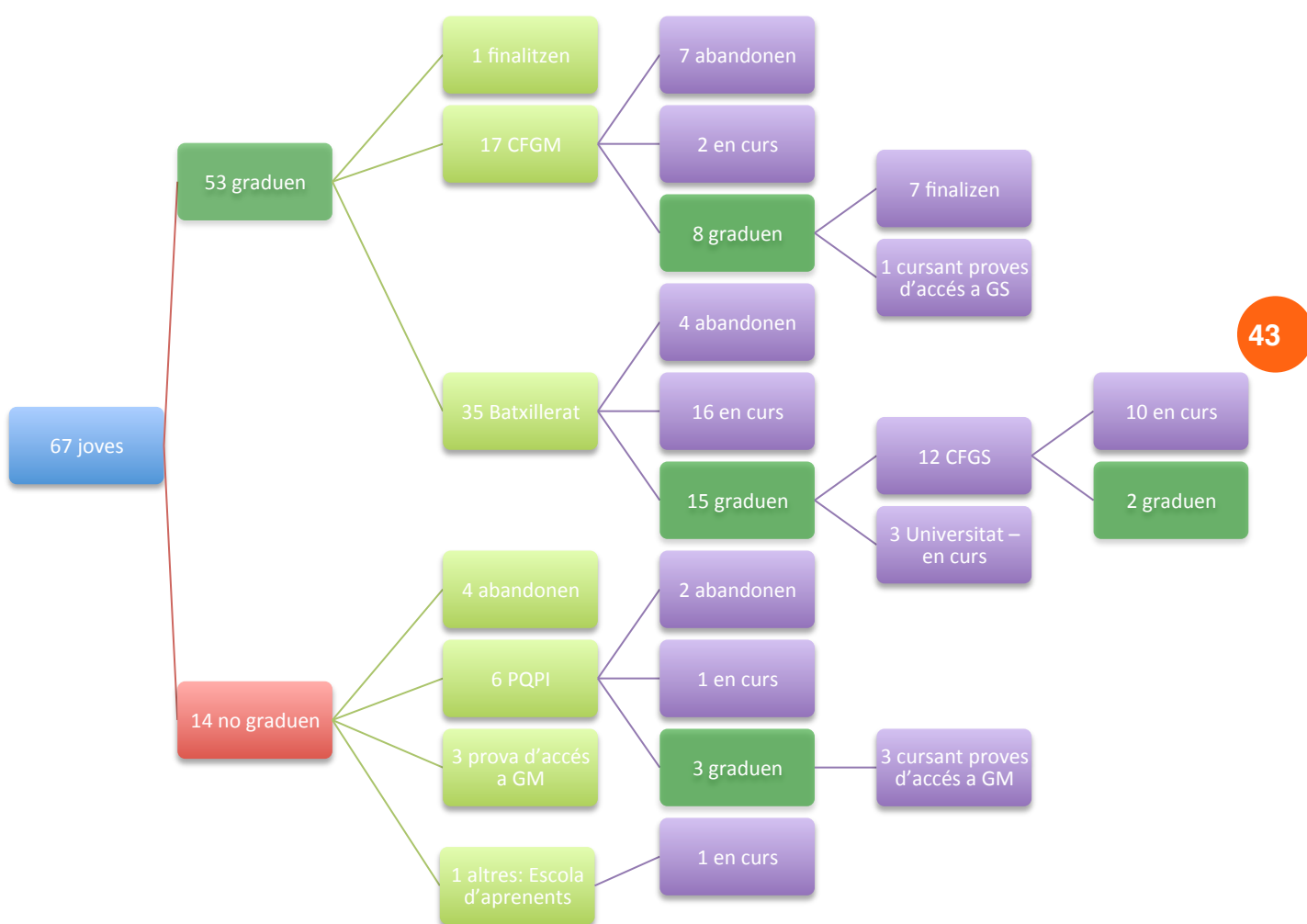

fig. 15. Organigrama dels itineraris dels joves estudiats.

Font: elaboració pròpia a partir de l'arxiu de dades de la Fundació.

Podem observar que 21 dels 53 joves graduats han finalitzat itineraris, amb diferent resultat. Per tant, és interessant anar veient allò que realitzen els joves:

- Actualment tenim, dels 17 joves que van optar per itinerari de CFGM: 8 joves que han assolit titulacions de CFGM, dels quals 7 han decidit finalitzar itinerari formatiu. 7 van abandonar sense obtenir la titulació, i 2 encara estan cursant. El que ha decidit seguir formant-se està cursant proves d'accés a CFGS.
- Dels 35 joves que van optar per cursar batxillerat: 4 van abandonar sense obtenir titulació, 16 estan cursant aquests estudis actualment i 15 es van titular en batxillerat. D'aquests 15, 12 van optar per cursar algun CFGS (10 d'ells encara estan realitzant aquesta formació) i 2 ja l'han obtinguda, donant per finalitzat el seu itinerari formatiu. Els 3 joves que falten, han optat per cursar estudis universitaris, i tots tres estan actualment en procés d'obtenir la titulació.
- Cal destacar que un jove va decidir finalitzar el seu itinerari formatiu un cop assolit el graduat.

Pel que fa als 14 joves que no van graduar:

- 4 van decidir abandonar el seu itinerari formatiu sense assolir cap titulació bàsica.
- 6 van cursar PQPI, dels quals 2 abandonen, un està en curs, i els 3 restants obtenen la titulació i estan cursant les proves d'accés a CFGM.
- Els 4 joves que falten, 3 van decidir cursar directament proves d'accés a CFGM, i l'altre formar-se a l'Escola d'Aprenents com a fuster.

Cal destacar l'alt nombre de joves que decideixen seguir estudis per l'anomenada via acadèmica, batxillerat, donat que el context on ens trobem els itineraris més usuals passen per la via professionalitzador (cicle formatiu).

ii. La visió dels joves del centre sobre els factors que configuren els seus itineraris

Per realitzar aquest apartat del treball i poder observar quins factors han incidit en la configuració dels itineraris dels joves, i quin pes hi ha tingut el programa de suport acadèmic, s'han realitzat dos entrevistes.

Les entrevistes no tenen voluntat de mostreig sinó de qualificar de manera il·lustrativa les dades exposades en els apartats anteriors, és per aquest motiu que s'ha decidit només realitzar-ne dues a joves que han realitzat de diferents tipologies d'itineraris.

S'ha decidit per nois per tal d'intentar minimitzar factors tals com, per exemple, la maternitat temprana, que sabem que incideix en l'abandonament d'estudis en noies.

- L'Ilias, un dels joves actualment té 19 anys i cursa 2n d'Estudis de l'Àsia Oriental a la UAB.
- L'Ivan, un altre jove, ha assolit el graduat d'ESO i cursarà un CFGM en carrosseria.

S'utilitzen les categories del model ecològic d'Escudero per tal d'organitzar allò que han expressat els joves.

Pel que fa als *Aspectes personals i socials dels estudiants*, a les *Característiques familiars* i a les *Característiques de la comunitat de residència* cal recordar la contextualització del barri i el perfil de població que atén la Fundació. Així trobem que els joves es troben en una situació de risc social i en desavantatge respecte altres joves de la mateixa edat d'altres contextos.

Troblem famílies amb un baix nivell acadèmic, que no poden ajudar els fills amb les tasques escolars però diferent concepció dels estudis,

“el meu pare, crec, que l'equivalent a la ESO, però la meua mare, sisè i prou [...] sap llegir i escriure sap però li costa [...] entén el català però no s'atreveix a parlar-lo.”

“a la meua mare li sembla bé, li agrada que estudiï, però li hagués agradat que hagués escollit advocat o medicina o una altra cosa [...] a la família molt poca gent ha arribat a la universitat.”

“no, no em poden ajudar [...] no se però això del grau mitjà no volen que faci, diuen que es una pèrdua de temps.”

I baix nivell socioeconòmic,

“Fins fa 3 anys i mig treballava, fins tenir el càncer, actualment cobra 400 i algo.”

“Comparteixo amb el meu germà petit [...] no treballen.”

Però amb una opinió inicial de tots els joves que el barri els agrada, i els agrada viure-hi.

“m’agradava viure al barri [...] per ho gran que era la casa i la comunicació del lloc on vivia [...] vivíem dos [...] tenia la meva habitació”.

“m’agrada, si que m’agrada.”

Pel que fa a la *Influència del grup d'iguals* hi ha diferències entre els joves, mentre el jove que cursa estudis universitaris diu que la opinió dels companys no l'ha tingut en compte a l'hora de triar estudis, per al jove que cursa cicle formatiu ha estat un factor decisiu.

“estudien...la majoria, estudis alts, menys dos que no estudien.” ”jo ja tenia clar que volia anar a la universitat”

“no estudiava, volia estar al carrer amb els meus amics”

“algú vol estudiar però els amics et mengen el cap i fas coses que no vols...el que veus dels grans, que fan coses i tu vols fer-les [...] aquest barri es molt problemàtic”

“que faci el que jo volia, que no faci cas a altres persones [...] però que estaríem junts a classe.”

Un altre aspecte rellevant és l'*Entorn escolar*, trobem que al barri els alumnes es separen per nivells en grups-classe diferenciats, fet que pot afectar al rendiment. I també cal dir que els joves opinen que el nivell dels instituts del barri és baix, encara que cursis en un grup dels reconeguts com a alts.

“al arribar a la universitat em vaig adonar que el nivell no era com el dels altres, la meva escola estava bé però el seu nivell era com una mica baix, si no et posaves d'una manera molt continuada el nivell era relativament baix en contraposició amb altres centres.”

“està bé amb altres escoles, es tranquil” la meva es mes tranquil·la

Tot i la aparent segregació, ells també opinen que si no fós per això no haguessin obtingut els resultats que tenen i no podrien cursar el que fan ara.

“vaig fer la eso al C, grup mes reduït que el profe pot estar més amb els alumnes, t'ajuda més”

“no, crec k no, em costaria mes perquè son mes gent”

“Anava al grup B, el grup de nivell alt”

“puc posar l'exemple d'un company que va començar en el A i va anar escalant posicions fins a estar amb nosaltres”.

Pel que fa a les *Polítiques socials i educatives*, l'opinió dels joves és que tant als instituts com al centre hi ha espais de reforç educatiu però el del institut només és per a nois i noies de primer i segon d'ESO, i voluntari.

L'opinió que tenen els joves dels recursos oferts des del centre és que els ha ajudat a arribar on son, ja sigui per treball en hàbits d'estudi com en l'oferta de beques que han permès cobrir les despeses necessària per ser on son.

En el cas de l'Ilias,

“m'han ajudat a saber com distribuir-me la feina, a organitzar-me”

“no estaria cursant el que estic cursant, perquè m'ha recolzat econòmicament de cara a estudiar aquests estudis”

però també creu que podria haver arribat a estudis universitaris sense l'ajuda de l'aula d'estudi,

“totalment sincer? Doncs, crec que no, però crec que m'hagués costat una mica”

En el cas de l'Ivan,

“perquè aquí m'ajuden a fer els deures, ho necessito bastant [...] aquí sí, a casa em costa més, estudio aquí, al gavina.”

En uns anys es veu,

“treballant amb la meva dona i els meus fills, aquí en el barri”

4 CONCLUSIONS

Com es pot observar, **els programes de suport acadèmic aporten un factor positiu en els itineraris dels joves en situació de risc social.**

A nivell general trobem com la taxa de graduació al centre és de 77'26% davant del 59'3% de Ciutat Vella. Tot i així, no es compleix la Teoria dels terços, els joves realitzen essencialment itineraris professionalitzadors.

Segons el model d'Escudero, els programes de suport acadèmic són un factor a tenir en compte, en tant que s'entenen com un política social. Ofereixen eines complementaries a les polítiques educatives. Però cal una bona coordinació entre tots els àmbits d'atenció als joves per a que doni fruits.

L'atenció individualitzada, el donar resposta a les necessitats específiques de cada jove, esdevé rellevant per aquest nois i noies. Els joves entrevistats han estat exemple d'aquestes diferències, mentre un pensa que hagués assolit el mateix nivell acadèmic i que la necessitat coberta del centre és la facilitació d'una beca, per a l'altre jove ha estat gràcies al reforç escolar que ha pogut assolir el graduat en ESO.

Els espais com les aules d'estudi, on es pot reforçar continguts específics i treballar habilitats concretes de cada jove, combinat amb la coordinació entre professionals de l'àmbit escolar i el centre. Esdevé clau per a l'assoliment dels objectius acadèmics d'aquests joves.

Pel que fa a les polítiques educatives, caldria aprofundir més en aquest aspecte. La segregació escolar no està ben considerada des del punt de vista dels professionals i com a concepte general, però els joves no ho veuen de la mateixa manera. Si aquesta permet configurar grups més petits i atendre des de les escoles de manera més individualitzada pot ser un factor positiu. Des dels programes de suport acadèmic es garanteix aquesta ratio més baixa i atenció individualitzada.

Un altre política educativa a tenir en compte és la referent a les beques, el Ministeri d'educació ofereix beques per a estudis post-obligatoris poc o gens realistes, aquestes no són efectives per a joves amb dificultats socioeconòmiques. Sense entrar en la polèmica actual de les notes mínimes, el calendari d'aprovació de beques provoca que els joves no puguin cursar estudis. Tot i la exempció de pagament universitari, el mateix jove necessitarà pagar el transport i el material. És en aquest aspecte on des del centre es dona suport a tot jove que vulgui estudiar amb les beques.

Un últim aspecte a tenir en compte, és la **decisió individual i col·lectiva**, com a element que permet crear aquest itineraris. La presa de decisions a nivell individual *és caracteritzada per que una persona faci ús del seu raonament i*

*pensament per triar una decisió a un problema que se li presenti a la vida*¹⁵. La presa de decisions individuals serà un factor clau en la confecció de l'itinerari de cada jove. Però segons la psicologia social, la pressió del grup també té efectes en les decisions individuals. Així la mateixa persona que en certa situació prendria una decisió, si està condicionat pel grup en prendrà una altra. Aquesta idea és important tenir-la en compte ja que estem tractant amb una franja d'edat en que els iguals prenen molta rellevància.

Com hem observat, un dels joves ha fet esment als grups d'iguals i a com volen fer el mateix que altres joves del barri. Valorem, per tant, que un centre amb fort arrelament al territori és positiu ja que pot esdevenir l'espai de trobada amb els iguals.

En conclusió *“la construcció dels itineraris és biogràfica, personal, però això no vol dir que sigui atzarosa, tot i que la sort també és un component que cal tenir en compte. Ens trobem en un terrenys en que les probabilitats de tenir èxit o de fracassar estan repartides de forma desigual. I aquí és on s’ha de situar la intervenció política, social i educativa”* (Merino, R., Garcia, M. 2007:21).

¹⁵ Col·laboradors de la Viquidèdia. Presa de decisions. [en línia]. Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. [Data de consulta: 20 d'abril de 2012]. Disponible a: <http://ca.wikipedia.org/wiki/Presa_de_decisions>

5 CAP A UNA RECERCA SOBRE ITINERARIS DE RUPTURA I DE RISC.

Després d'analitzar els factors i d'observar els itineraris que realitzen els joves al centre. Podem dir que un jove en situació de risc social transita per un itinerari acadèmic des de la desigualtat d'oportunitats; el context i la manca de referents amb un nivell d'estudis superior pot escurçar la mira d'expectatives.

Estar en situació de risc social condiciona l'assoliment d'una qualificació professional alta, i per tant, els itineraris formatius d'aquest joves són curts i de baix nivell acadèmic condicionant així el seu futur professional a tasques i feines poc qualificades i inestables.

El capital social (Torío, S., 2007) esdevé clau en els processos d'aprenentatge, molt més que el capital econòmic. Hem vist que en situacions on l'economia es precària hi ha una retallada en les possibilitats d'oferir eines als fills, però si les relacions socials són positives, constructives i generadores de benestar portarà a una creació de context on l'únic objectiu serà el propi objectiu que el jove es vulgui marcar. Cal remarcar, però, que el jove sempre escull, la seva decisió enfront dels camins que pot anar triant és el més important davant l'adversitat, i aquest són els números que sempre destaquen en els estudis, joves que amb tot en contra superen i creen el seu camí cap a un futur millor.

“L'educació és un factor clau en el risc de perpetuació de l'exclusió” (Sarasa, S., Sales, A., 2009:27) i per a pal·liar les mancances en certs contextos territorials, sorgeixen entitats i projectes destinats a prevenir les situacions de risc social, projectes de suport a l'educació, i als joves de manera integral. Són barris o municipis on la població és més vulnerable a patir una certa dificultat i on la balança de les possibilitats no els és favorable, si que hi ha tot un teixit de recursos per lluitar i tornar la balança a l'equilibri. La qüestió que sorgeix llavors és, la situació d'aquest joves és com és gràcies als programes de suport acadèmic o els resultats serien encara més esgarrifadors si no existissin aquest programes?

Amb aquest treball he intentat donar resposta però caldria plantejar una recerca més a fons.

Una qüestió a plantejar-nos és el condicionament del context en les decisions individuals, i com aquestes afecten als itineraris realitzats pels joves en situació de risc social. Una altra qüestió, entre d'altres, podria ser els requisits que han de tenir els programes escolars per a esdevenir èxit.

Una recerca en aquesta línia es realitzaria fent una observació dels itineraris realitzats per joves que han participats de programes de suport acadèmic a través d'entrevistes individuals biogràfiques, i fent una comparativa amb joves del mateix context que no hi hagin participat. També és podria analitzar les dades estadístiques que sorgeixen de l'Informe PISA, i les que es puguin obtenir del Departament d'Ensenyament. Realitzant el recull de dades d'aquesta manera es podria abastar molta informació, que creuant-la ens permetria extreure conclusions d'un context concret com a exemple dels efectes del programes de suport acadèmic en general.

En una futura investigació caldria acotar bé el grup de joves d'on agafem les dades, donat que els que participen del programa potser no són un exemple heterogeni de la societat del barri, potser es vinculen més noies, o amb certs factors possibilitadors d'èxit que caldria identificar.

Un altre aspecte que es podria incloure en una futura investigació és l'Efecte Pigmalión. Com la comunitat educativa percep a aquests joves i quina influencia te en ells. Per exemple, *“expressar en públic una opinió favorable a algun grup o individu o idea és capaç de transformar o d'augmentar objectivament l'autoconcepte que havia interioritzat aquest grup o individu”*.(Alcoberro, R.)

En resum, una investigació sobre els itineraris formatius de joves en risc social hauria de dur-se a terme en un sentit més ampli que l'estudiat en aquest treball, tant pel que fa als dispositius de suport acadèmic com pels factors que hi incideixen i les polítiques que es duen a terme, ja siguin educatives com socials.

Tenint tot això en compte, aquest treball és l'inici d'una línia d'investigació que resulta interessant per poder aprofundir més en les preguntes plantejades, a línies generals les hem pogut respondre però en sorgeixen d'altre com, per exemple, quins resultats obtenen els joves que no participen de programes, donat que les dades publicades son la mitja de tots els alumnes. Això ens mostra la necessitat d'investigar sobre aquest àmbit.

6 REFERÈNCIES

6.1 Bibliografia citada

- Albaigés, B., Martínez, M. *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari de l'educació 2013*. Fundació Jaume Bofill.
- Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona Cap. 5*. Departament d'Ensenyament. 2013.
- Casal, J. et al. 2004. *Enquesta als joves de Catalunya 2002*. Col·lecció Estudis, num. 13. Universitat Autònoma de Barcelona. GRET (Grup de Recerca Educació i Treball). Barcelona.
- Covelo, E. et al. *La salut al Raval. Una mirada des del propi barri*. 2013. Tot Raval. Barcelona.
- Definició de Centre Obert amb criteris de qualitat*. FEDAIA. Barcelona.
- Diagnòstic Infància, Adolescència i Famílies al Raval*. Tot Raval. 2007.
- Escudero Muñoz, J. M. *Fracaso escolar, exclusión educativa: ¿de qué se excluye y cómo?* Profesorado: revista de currículum y formación del profesorado, Vol 9. Num. 1. Universidad de Murcia. 2005.
- García Fabela, J.L. *Que es el paradigma humanista en la educación?* Universiada de Guanajuato. 2014.
- García, M. et al. *Itinerarios de abandono escolar y transiciones tras la enseñanza secundaria obligatoria*. Revista de Educación, 361. Universidad Autònoma de Barcelona. Facultad de Ciencias de la Educación. Departamento de Sociología. GRET (Grup de Recerca Educació i Treball). 2013. Barcelona.
- García, M., Merino, R. *Itineraris de formació i inserció laboral dels joves a Catalunya*. 2007. Fundació Jaume Bofill.
- Haro, D. (coord.) *Didàctica de l'educació infantil*. 2011. Barcelona.
- L'escolartització a la Ciutat de Barcelona*. Curs 2012-2013. Recull estadístic. Maig de 2013. Consorci d'Educació de Barcelona.
- Mari-Klose, P. et al. *Adolescents a Barcelona: estils de vida, àmbit educatiu i conductes relacionades amb la salut*. 2010. CIIMU-Ajuntament de Barcelona.
- Panchón, C. *Infància en situació de risc social*. Temps d'educació. Num. 31. Segon semestre 2006. Universitat de Barcelona.
- Romaní, Oriol. et al. *Jóvenes y riesgos. ¿Unas relaciones ineludibles?* Barcelona. Bellaterra. 2011.
- Sarasa, S., Sales, A. *Itineraris i factors d'exclusió social*. 2009. Ajuntament de Barcelona.
- Subirats, J., Rius, J. *Del Xino al Raval*. Cultura i transformació social a la Barcelona Central. Ed. Hacer. 2008.
- Torío, S. Hernández, J. Peña, J.V. (2007) *Capital social familiar y expectativas académico-formativas y laborales en el alumnado de Educación Secundaria Obligatoria*. Revista de Educación, 343. Mayo-agosto 2007, pp. 559-586

6.2 Bibliografia consultada

Casal, J., Garcia, M., Merino, R., Quesada, M. (2006): “Aportaciones teóricas y metodológicas a la sociología de la juventud desde la perspectiva de la transición”, en *Papers. Revista de Sociologia*, 79., p.21-48. 2006

Fernández, L. Mena, J. Rivere. *Fracàs i abandonament escolar a Espanya*. Col·lecció Estudis Socials. Num 29. 2010. Fundació La Caixa.

Luque, S., Panadero, H., Patón, J.M. *Estudi Joves en Transició Escola-Treball. El Marseme 2009*. Fundació Francesc Ferrer i Guàrdia. Institut d'Anàlisi Social i Polítiques Públiques. 2010. Barcelona.

Merino Pareja, R. Más enllà de les teories de la reproducció i de l'acció racional en sociologia de l'educació. *Revista Catalana de Sociologia*. Núm: 21. p.141-166. 2006.

Miret, P., Salvadó A., Serracant P., Soler R. (2008). *Enquesta a la Joventut de Catalunya 2007*. Col·lecció Estudis, 24. Barcelona. Secretaria de Joventut.

Trilla, J. *La educación Fuera de la Escuela*. Editorial Ariel. Barcelona.1998.

6.3 Webgrafia

Alcoberro, R. Rosental i l'efecte Pigmalión. [Data darrera consulta: juny 2014.]
<<http://www.alcoberro.info/planes/psico43.html>>

Col·laboradors de la Viquidèdia. Presa de decisions. [en línia]. Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. [Data darrera consulta: maig 2014].
<http://ca.wikipedia.org/wiki/Presa_de_decisions>

Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Secció Estadístiques. [Data darrera consulta: Abril 2014.]

<<http://www20.gencat.cat/portal/site/ensenyament/menuitem.9a223ac6a46fb43356159f10b0c0e1a0/?vgnnextoid=5ed7ff5473599310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=5ed7ff5473599310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>>

Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona. [Data darrera consulta: juny 2014.]

<<http://www.bcn.cat/estadistica/catala/>>

Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Sistema educatiu a Catalunya. [Data darrera consulta: juliol 2014.]

<http://www20.gencat.cat/docs/canaleducacio/Home/Estudis/Destacats/documents/sistema_educatiu.pdf>

Escola Cintra. [Data darrera consulta: juny 2014.]

<www.escolacintra.com>

Escola Laboure. [Data darrera consulta: juny 2014.]

<www.escola-laboure.com>

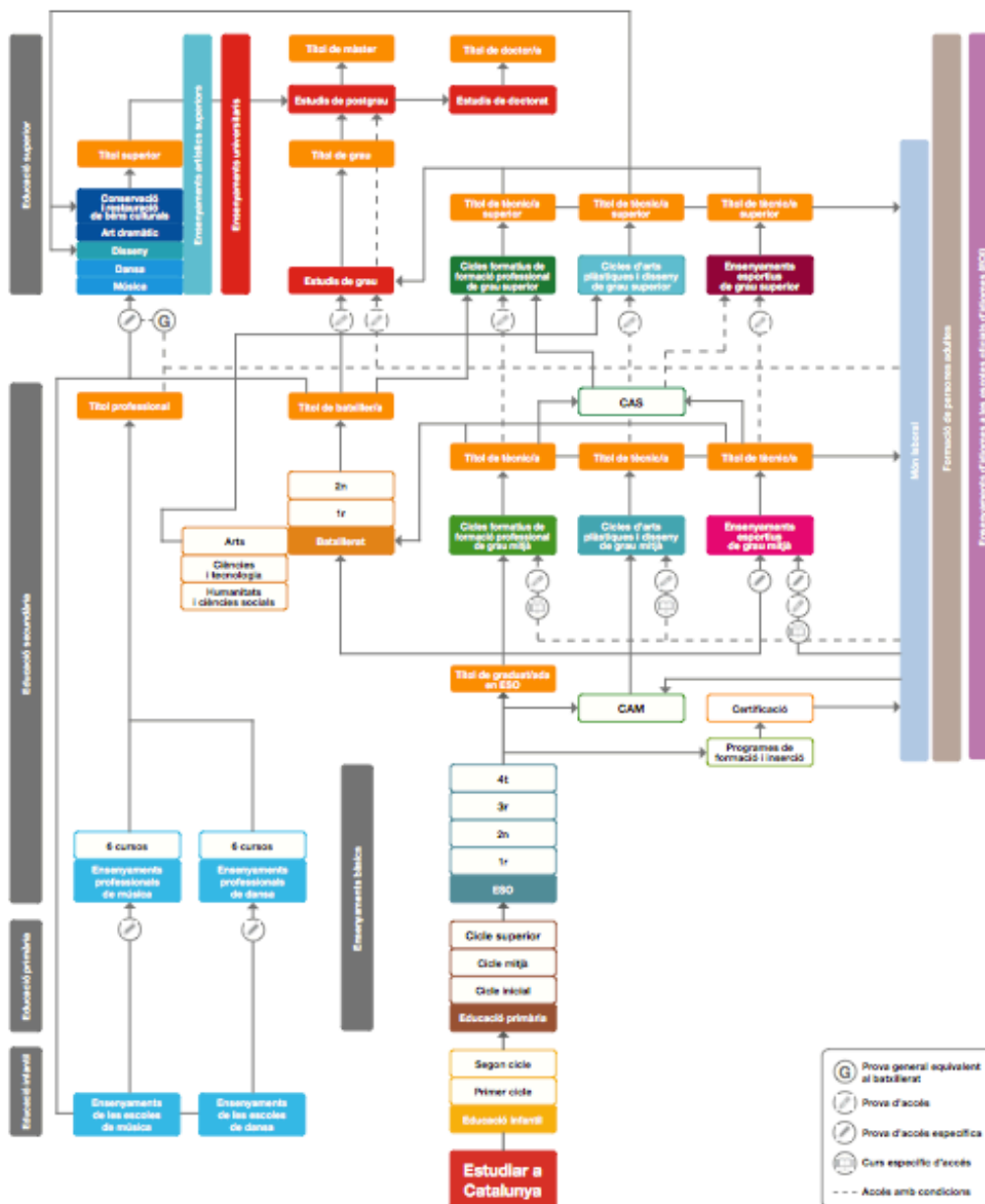
Fundació CO Joan Salvador Gavina. [Data darrera consulta: juny 2014.]
<www.centreobertgavina.org>

6.4 Legislació

Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'Educació de Catalunya.

Llei 33/2010, de l'1 d'octubre, de Polítiques de Joventut de Catalunya.

Sistema educatiu a Catalunya

7.2 Guió entrevistes

1. On vius? T'agrada viure aquí? I al barri?
2. Quantes persones viviu a casa teva? Com és casa teva? Tens la teva pròpia habitació?
3. A casa teniu ordinador? I internet?
4. On estudies normalment?
5. A que dediques el temps que no estàs a l'institut?
6. A vegades has de fer coses a casa i no pots anar a l'institut?
7. Tens germans que estudiïn? Quin curs?
8. Els teus pares quin nivell d'estudis tenen? A casa teva et poden ajudar quan tens dubtes? Entenen i parlen el català?
9. Els teus pares treballen? Quins ingressos hi ha casa?
10. A quin institut vas? On vas fer la ESO? Quin curs fas ara? Que vols seguir estudiant?
11. Que creus que volen els teus pares que facis a partir d'ara? Per què?
12. Que penses de l'escola? T'agrada anar-hi? Perquè?
13. A quin grup vas fer la ESO? Que penses d'aquest grup? Que creus que hagués passat si fos un altre grup?
14. Creus que obtenir el títol d'ESO és important? Perquè? Vas tenir dificultats per treure't la ESO? Quines?
15. Els teus amics són companys de l'escola? Que feu quan no estudiieu? Que estudien? Que volen seguir fent? La seva decisió t'ha influenciat en la teva?
16. Que has tingut en compte a l'hora de decidir? Quines opinions has tingut més en compte? Que t'han dit? (escola, amics, família, CO).
17. Que fas amb ells quan no ets a l'escola?
18. Al institut teniu la possibilitat de fer reforç? Quan, amb qui i en quines condicions?
19. És obligatori o és lliure?
20. Per que vas al CO? Que t'ofereix? Que hi trobes?
21. Creus que seria diferent si no hi anessis? En que? Creus que aprofites tot el que t'ofereix?
22. Quantes hores dediques a la setmana a fer els deures i a estudiar? Quan et poses a estudiar, creus que ho fas en les millors condicions?
23. Com et veus d'aquí uns anys?
24. Creus que el barri influeix en els estudis? Perquè? Que creus que seria diferent si visquessis en un altre lloc?

7.3 Transcripció entrevistes

7.3.1 Jove entrevistat 1

Ilias, 19 anys. Estudiant UAB Estudis de l'Àsia Oriental. Participa del centre des dels 12 anys.

Entrevistador: Això és una entrevista per un estudi que estic fent i et vaig demanar si et feia res que t'entrevistes.

Ilias: No em fa res.

E: A quin institut vas estudiar?

I: Al Milà i Fontanals.

E: Vas repetir algun curs?

I: No.

E: I actualment que estudies?

I: Estudio un Grau d'Estudis de l'Àsia Oriental a la Universitat Autònoma de Barcelona.

E: Del institut on anaves, que en penses?

I: Ara mateix? Doncs al arribar a la uni em vaig adonar que el nivell no era com el dels altres, o sigui que la meua escola estava bé però el seu nivell era com una mica baix, si no et posaves d'un manera molt continuada doncs...el nivell era relativament baix en contraposició amb altres centres. També, ara mateix ha perdut una mica de...bueno, no se...ara no és el que vaig veure jo quan vaig entrar, o sigui era molt més...no se com explicar-t'ho.

E: Com tu creguis està bé, seguim si vols.

I: Si, si, seguim.

E: S'organitzaven les classes segons nivells?

I: Si.

E: Que en penses? Tu a quin grup anaves?

I: Jo anava al grup B, que era l'alt.

E: Que creus que hagués passat si haguessis anat a un altre grup?

I: No se, la veritat, però puc posar l'exemple d'un company que va començar al més baix però va anar escalant posicions fins estar al nostre que era el més alt.

E: Per tu, és important el títol de la ESO?

I: No.

E: Era important en aquell moment treure't la ESO?

I: Si, per accedir al batxillerat

E: Vas tenir dificultats?

I: En quan als estudis... Si i no. A mi m'agrada estudiar però la meua capacitat d'atenció era molt baixa, em distreia molt i ocasionava molts rebomboris, moltíssims.

E: Els teus amics eren del institut o de fora?

I: Van ser de classe però també em vaig relacionar amb gent de fora del institut.

E: Que fèieu quan no éreu al insti?

I: Quedàvem i anàvem al Maremàgnum

E: Els teus amics i companys d'institut que estan fent ara?

I: La majoria estudiant.

E: Estudis alts...?

I: La majoria si, estudis alts, menys dos que no estudien.

E: Que ells volguessin fer estudis alts et va fer anar per aquí a tu també?

I: No, jo ja tenia clar que volia anar a la Uni.

E: A l'hora de decidir estudis que et va important més? La opinió de casa, de la família, dels amics, del centre...?

I: La meua pròpia

E: I el que et podia dir la resta de gent, que en pensaves?

I: Jo ja tenia bastant clar el que volia i el que a mi m'agrada, puc tenir en compte la teua opinió però no em pots influenciar, si a mi el que em dius no em motiva imaginat que et faig cas i després veig que allò no m'agrada llavors que? Un any perdut?

E: Per tenir en compte les opinions, quines pots tenir més en compte?

I: Ordenat... professor, el centre i la meua família. La opinió dels amics per mi és la última.

E: Al institut teníeu la oportunitat de fer reforç fora de les hores de classe?

I: Si, hi havia una opció però només per 1r i 2n d'ESO, després ja no.

E: Era lliure o el professor et deia "mira, m'agradaria que hi anessis els dimarts a fer tal cosa"?

I: No, era totalment lliure, els profes no deien res.

E: Aquí, al centre, perquè vas venir? Canviem de tema totalment. Vas venir amb 12 anys...

I: A veure...jo vaig fer un itinerari per centres, vaig començar als Infants i hi vaig estar fins que em vaig desapuntar perquè una amiga meua es va desapuntar i vaig anar amb la meua amiga a un altre.

E: A Horts de Sant Pau...el que em vas explicar l'altre dia?

I: Si, llavors vam venir cap aquí.

E: El centre, que és el que t'ha ofert relacionat amb els teus estudis? Que trobes al centre? No ara, només, sinó pensant enrere que és en el que t'han ajudat?

I: A saber com distribuir-me la feina. Quan anava al centre a fer activitats, al començament, feia només les tasques del dia següent, jo tenia coses que fer i no arribava.

E: O sigui que sobretot has trobat un espai on fer reforç escolar?

I: Si.

E: Tu creus que haguessis tingut resultats diferents si no haguessis vingut al centre?

I: Sincerament? Crec que no però m'hagués costat més.

E: I creus que podries estar estudiant el que estudis sense el centre?

I: No estaria fent el que faig. Perquè m'han recolzat econòmicament per estudiar, vaig tenir dificultats per afrontar la matrícula, el transport, material, etc.

E: Recordes quanta estona dedicaves a fer els deures quan anaves a la ESO?

I: Poc, poca estona.

E: Tens facilitat per estudiar?

I: Si, és fàcil.

E: Canviant de tema...ara vius a Zona Franca, des de fa un any. Fins llavors vivies aquí. T'agradava viure al barri?

I: Si, no només per lo gran que era la casa sinó per lo comunicat que està el lloc on vivia.

E: Quants éreu a casa?

I: Dos, però abans 3.

E: Tenies la teva habitació, taula, internet,...?

I: Sí, tenia espai per estudiar be.

E: T'havies trobat en no poder anar a classe un dia per ajudar a casa?

I: No.

E: No tens germans?

I: No.

E: Els teus pares quin nivell d'estudis tenen?

I: El meu pare, crec, que l'equivalent a la ESO. Però la meva mare, 6e i prou.

E: La teva mare té moltes dificultats amb la llengua...

I: Gairebé no sap ni llegir, i escriure li costa molt.

E: Entenen i parlen el català?

I: La meva mare l'entén.

E: I no s'atreveix a parlar-lo. El teu pare?

I: Tampoc.

E: No tens relació amb ell.

I: No des de fa molt de temps i no la vull tenir.

E: La teva mare treballava fins fa...?

I: 3 anys i algo.

E: Fins que es va posar malalta, quins ingressos teníeu?

I: Uns 1000 euros, fins a 3r deso, després menys.

E: Es va posar malalta, es va quedar al atur i vau estar sense cobrar res un temps.

I: Sí.

E: Actualment quins ingressos hi ha?

I: 400 i algo.

E: O sigui, les coses a casa estan complicades...

I: Sí.

E: Tu que creus que els teus pares, el que estudies ara, millor dit la teva mare, com ho veu?

I: Ho veu be però no sé si hagués preferit que hagués escollit una carrera diferent, d'advocat o algo així, que no Estudis d'Àsia Oriental.

E: Però el nivell d'estudis?

I: Està molt contenta perquè a la família molt poca gent ha arribat a la Uni i està contenta.

E: M'alegro molt d'haver fet aquesta entrevista amb tu, si tens alguna cosa més a comentar del centre, de la sala d'estudi, de la relació amb els estudis... Doncs, moltes gràcies.

7.3.2 Jove entrevistat 2

Ivan, 17 anys. Matriculat a CFGM Carrosseria. Participa del centre des dels 4 anys.

Entrevistador: Te parece bien que hagamos la entrevista?

Ivan: Si

E: Donde vives?

I: Aquí en carrer Om.

E: En el barrio del Raval?

I: Si.

E: Te gusta vivir aquí?

I: Si, s'està bé.

E: T'agrada el teu barri?

I: Si que m'agrada.

E: Quantes persones viviu a casa teva?

I: Ara mateix, 6.

E: Y como es tu casa? (ya se que es muy guai).

I: jejeje si, tenim 3 habitacions, el menjador, la cuina al costat i baixes unes escales i tens les habitacions amb el bany al costat.

E: Tens la teva pròpia habitació?

I: No, la comparteixo amb el meu germà petit.

E: Amb el Nando o amb l'Isra?

I: Amb el Nando.

E: Tienes ordenador en casa?

I: Si.

E: Internet?

I: Si.

E: Y normalmente donde estudias?

I: Aquí en Gavina

E: En casa no?

I: Algunes vegades però molt poc.

E: Cuando no estàs en el institut...quan no estàs al institut que fas?

I: Me'n vaig amb els meus amics a jugar a futbol.

E: Tu tens germans que estudiïn? Que estiguin ara mateix a l'escola?

I: Si

E: La única que no és la germana gran?

I: I l'altre més gran.

E: Quan a tu tens deures, a casa t'han pogut ajudar a fer-los, els peus pares...?

I: No, no poden.

E: Els teus pares treballen?

I: No.

E: I saps quants diners entren a casa?

I: No, no em diuen res.

E: Tu vas al Consell de Cent, que és on has fet la ESO. Que vols seguir estudiant?

I: Carrosseria, cicle de grau mig.

E: I els teus pares que creus que volen que faci?

I: No ho se per això de grau mitjà no. Creuen que és una pèrdua de temps.

E: De la teva escola que penses? Del teu institut?

I: Està bé amb altres escoles, es tranquil...

E: O sigui compares amb altres i creus que està millor, que és més tranquil la. T'agrada anar-hi?

I: Si.

E: A quin grup vas fer la ESO?

I: Al C.

E: I que penses d'aquest grup?

I: És un grup més reduït i el profe pot estar més amb els alumnes, t'ajuda més.

E: I que creus que hagués passat si fós un altre grup? T'haguessis tret la ESO?

I: No, crec que no, perquè em costaria més perquè son mes gent.

E: I necessites algú que t'acompanyi més?

I: Si.

E: Creus que és important tindre el títol de la ESO?

I: Si, ara mateix bastant perquè sense la ESO no fas res ara mateix.

E: I has tingut dificultats per treure't la ESO?

I: Una mica basant.

E: Quines dificultats?

I: Que no estudiava, volia estar al carrer amb els meus amics...

E: O sigui has sigut més tu que no que no puguis?

I: Si.

E: I els teus amics son companys teus de l'escola o son d'una altra banda?

I: Alguns son de l'escola altres no.

E: I quan no estufieu ja m'has dot que esteu al carrer. Ells que estudien?

I: Alguns fan també la ESO, alguns grau mitja, ...

E: I els que estan fent la ESO que faran?

I: Van a la Zona Franca a fer carrosseria o electromecànica.

E: O sigui van tots cap a cicles de grau mig. Que es el que has tingut en compte a l'hora de decidir el cicle?

I: El que m'agradava a mi.

E: I de les opinions de la gent del voltant...el que t'ha pogut dir el tutor, a casa, des d'aquí o els amics, que es el que ha tingut més pes?

I: Els que m'han dit que faci el que jo vulgui, que no faci cas a altres persones.

E: I aquests qui ha sigut?

I: L'escola i aquí.

E: I els teus amics que deien?

I: Que aniríem junts a classe i estaria be.

E: Al institut podeu fer reforç a les tardes?

I: Si.

E: Amb quines condicions? Horaris, dies...si és obligatori, voluntari...

I: Obligatori és perquè ja t'has apuntat però els dies i això no ho se perquè jo vinc aquí.

E: Perquè vens aquí?

I: Perquè a qui m'ajuden a fer els deures.

E: Tu el que trobes aquí que t'oferim és er els deures i és algo que necessites...

I: Sí, bastant.

E: Si no creus que no estaries per treure't un quart d'ESO? No te l'haguessis tret?

I: No.

E: Quantes hores a la setmana dediques a fer deures o estudiar?

I: Bu! Depèn del dia, a lo millor una hora diària o dos...depèn el dia.

E: I quan ho fas creus que estàs en el millor espai i condicions? M'explico, tens el material per fer-ho, orinador, internet, un espai on ningú et molesti?

I: Quan vinc aquí sí, quan estic a casa em costa més.

E: D'aquí uns anys com et veus? Imaginate dentro de 5 años, com te ves, haciendo que?

I: Treballant amb la meva dona i els meus fills.

E: Que bonito.

I: Aquí al barri.

E: I creus que el barri, per com és que ja sabem que es diferent, té influència en els estudis i fan que la gent es pugi treure o no estudis o a que la gent prefereixi uns que uns altres?

I: Sí, bastant perquè a lo millor un vol estudiar però com te amics que no a lo millor li mengen el cap i fan el que es posi en problemes i tot això.

E: O sigui que els amics tenen a veure amb les dacions d'alguns companyes?

I: Sí, i la gent gran que veus que fa coses i tu vols també fer-les.

E: I si visquessis a un altre barri creus que seria diferent?

I: Sí, jo crec que aquest barri es molt problemàtic i altres són més tranquils i pots fer altres coses.

E: Doncs moltes gràcies Ivan.

I: De res.